

Mladi Eko-reporteri

Priručnik

za učenike, studente
i mentore

AMBASADORI ODRŽIVOG
RAZVOJA I ŽIVOTNE SREDINE
ENVIRONMENTAL AMBASSADORS
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Mladi Eko-reporteri Priručnik za učenike, studente i mentore

Publikaciju pripremila:

Fondacija za edukaciju u oblasti životne sredine (Foundation for Environmental Education - FEE)
Skandigejd 13
2450 Kopenhagen, Danska

Tehnička provera: Gosia Lušček i Jukiko Cuburaja

Tekst: Pedro Marselino

Ilustracije: Džejon Vilkins

Grafički dizajn: Jan Gib

Video tutorijali:

Produkcija i režija: Pedro Marselino

Uloge: Kristin Rodrigo, Vin Li

Grafički urednik: Džejon Vilkins

Narator: Peder Mir

Urednik: Vin Li

Titlovi: Kirk Lilval

Pedro Marselino želi ovim putem da se zahvali na saradnji i savetima svih Nacionalnih operatera YRE programa koji su prisustvovali sastanku u Bukureštu i svim mentorima i bivšim učesnicima programa koji su podelili svoja iskustva. Posebna zahvalnost Filipu Sožieu (osnivaču YRE programa), Džen Mejvil i Stefani Kols (YRE Kanada), Margaridi Gomes (YRE Portugal) i bivšim učesnicima YRE programa Vin Liju i Kristin Rodrigo.

FEE i YRE žele ovim putem da se zahvale na posvećenosti i napornom radu organizacijama članicama YRE programa, kao i na posvećenosti i doprinosu bivših učesnika, mentora i Nacionalnih operatera tokom prethodnih godina.

FEE i YRE se posebno zahvaljuju sponzoru programa Fondaciji Kompanije Wrigley.

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne sme se umnožavati, distribuirati ili prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, uključujući fotokopiranje, snimanje ili neke druge elektronske ili mehaničke metode, bez prethodne pismene saglasnosti izdavača, osim u slučaju kratkih citata sadržanih u recenzijama i korišćenja u nekomercijalne svrhe dozvoljene zakonom o autorskim pravima, kao i prevod i adaptacija priručnika od strane zemalja članica. Za dozvolu korišćenja, obratite se Fondaciji za edukaciju u oblasti životne sredine na gore navedenu adresu.

© Fondacija za edukaciju u oblasti životne sredine (FEE), 2015.

Sva prava zadržana.

Napomena: prevod i adaptaciju priručnika pripremila je Milena Tabašević, strukovno udruženje "Ambasadori održivog razvoja i životne sredine" (revizija decembar 2017.).

Sadržaj

Prvi deo: Šta je YRE?

1. Istorija YRE programa	5
2. YRE danas	6
3. YRE: Kako funkcioniše program?	6
3.1. Istraživanje	7
3.2. Predlaganje rešenja	7
3.3. Izveštavanje	8
3.4. Objavljivanje	9

Drugi deo: Priručnik za učenike i studente

4. Internacionalno takmičenje: Uključite se!	12
5. Osnove pisanja: glavni saveti za pisanje članka	12
6. Osnove fotografije: glavni saveti za fotografisanje	20
7. Osnove snimanja: glavni saveti za snimanje kratkih video zapisa	28

Treći deo: Priručnik za mentore

8. Uvedite YRE u nastavni plan	39
9. Iskustva iz zemalja koje sprovode YRE program	40
10. Primeri aktivnosti	41

Četvrti deo: Propozicije internacionalnog takmičenja

11. Pravila takmičenja	46
------------------------	----

Peti deo: veb-sajt i društvene mreže

12. Kontaktirajte nas	54
-----------------------	----

Prvi deo Šta je YRE?

Program Mladi Eko-reporteri (Young Reporters for the Environment – YRE) predstavlja mrežu mladih ljudi koji se edukuju i informišu javnost o održivom razvoju, kroz izradu zanimljivih i kreativnih novinarskih priloga iz oblasti zaštite životne sredine. Program se sprovodi u više od 30 zemalja širom sveta i koordinisan je od strane Fondacije za edukaciju u oblasti životne sredine (Foundation for Environmental Education - FEE).

1. Istorija YRE programa

Nastanak globalnih promena

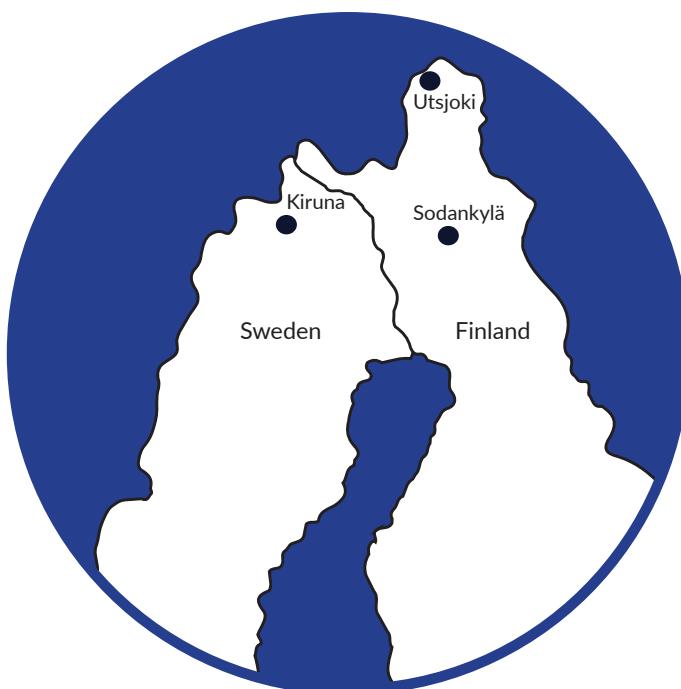
Kada je primećeno smanjenje ozonskog omotača u polarnim regionima 1985. godine, postali smo svesni da je ovo globalna pretnja životnoj sredini koja je nastala kao rezultat ljudskih aktivnosti. Naučne ekspedicije započete su 1991. godine, kako bi se procenio obim problema i njegov razvoj. Prva od njih je imala sedište u Kiruni, najsevernijem Švedskom gradu i Sodankili i Utsjoki u Finskoj.

Mladi kao specijalni izvestioci

Pogoden ovim dešavanjima, entuziastični i idealistički mladi Francuz, Filip Sožije, osnovao je Projekat Ozon i tri misije mladih poslate su na sever da prate, nadgledaju i izveštavaju o radu naučnika. Cilj ovih terenskih poseta i intervjuja sa ekspertima bio je da se u potpunosti razumeju problemi u vezi sa ozonskim omotačem i da se oni predstave najširoj mogućoj publici u tadašnje vreme. Nemačka, Danska, Finska, Francuska, Letonija, Norveška, Poljska i Švajcarska bile su prve zemlje koje su učestvovalle u ovom projektu.

Nastanak interneta

Promene su se dešavale i u industriji komunikacija. Stvari koje je danas lako uraditi, pre 25 godina bile su veoma složene i zahtevale su dosta vremena. Tada je postojao internet kao i e-mejl, ali oni nisu bili dostupni široj javnosti i uglavnom su bili ograničeni na istraživačke centre i univerzitete. Univerzitet u Kopenha- genu u Danskoj ubrzo je postao ključna tačka internacionalne komu-

nikacije između mladih izvestioca i lokalnih timova.

Lokalni timovi sprovodili su misije i intervjuje kako bi ispitali koje su lokalne i svakodnevne aktivnosti dovele do problema u ozonskom omotaču i kako ovi problemi utiču na život.

FEE program

Kada je projekat usvojen od strane tadašnje FEEE (poslednje „E“ predstavlja „u Evropi“, koje je kasnije odbačeno kada je ova organizacija postala globalna), napravljen je poslednji korak u stvaranju onoga što danas znamo kao YRE program. Luksemburg je 1994. godine postala prva zemlja koja je implementirala program i time je zvanično počelo njegovo sprovođenje.

2. YRE danas

Sedište YRE programa je promenjeno iz kancelarije u Francuskoj u internacionlano sedište (FEE) u Kopenhagenu. Do decembra 2014. godine, u YRE programu je učestvovalo preko 30000 učenika i studenata, 7500 mentora iz 30 zemalja (i taj broj još uvek raste). Preko 5000 fotografija i 2700 članaka je do sada prijavljeno za nacionalna takmičenja u 3 kategorije – članak,

fotografija i video zapis. Svake godine proglašava se 9 internacionalnih pobednika.

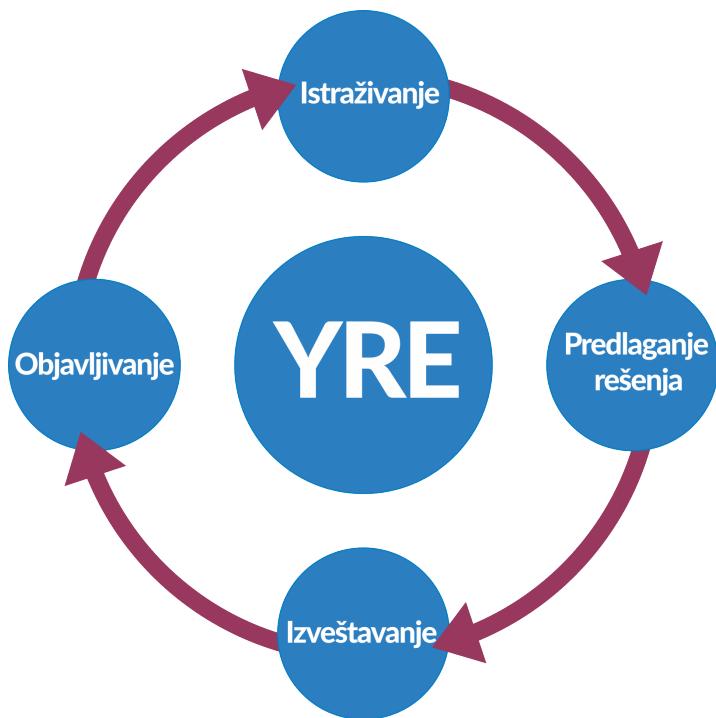
Za više informacija o nastanku YRE programa, pogledajte [video](#) u kome se pojavljuje Filip Sožije, kreator YRE programa i Pedro Marselino, jedan od prvih YRE studenata (Misija Antarktik 1996. godine).

3. YRE: kako funkcioniše program?

YRE angažuje učesnike od 11-21 godine koji istražuju pitanja i probleme zaštite životne sredine i izveštavaju o njima kroz pisani, fotografски ili video zapis, kad god je moguće predlažući rešenja.

YRE razvija veštine i znanja učesnika. Pruža im dublje razumevanje održivog razvoja i zaštite životne sredine, jača njihove komunikacione i građanske veštine, ličnu inicijativu, timski rad, kritičku analizu, socijalnu odgovornost i liderске sposobnosti.

Program koristi isprobanoj metodologiju iz 4 koraka:

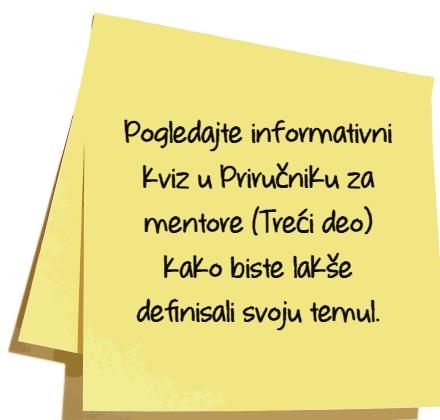

3.1. Istraživanje

Istražite lokalno pitanje i/ili problem zaštite životne sredine:

- ✓ Identifikujte, definišite i objasnite lokalno pitanje i/ili problem zaštite životne sredine;
- ✓ Istražite (proučite, uporedite, tumačite, procenite) relevantne informacije iz primarnih i sekundarnih izvora;
- ✓ Identifikujte ključne pojedince i grupe i informišite se koji su njihovi, drugačiji pogledi na pitanje, koji su njihovi pristupi i njihove prepostavke i ciljevi;
- ✓ Sprovedite originalna istraživanja, kao što su ankete, upitnici i intervjuji sa ključnim osobama ili grupama kako biste dobili informacije iz prve ruke;

- ✓ Uzmite u obzir relevantne istorijske, ekonomske, socijalne i/ili političke veze i moguće posledice problema ili pitanja;
- ✓ Povežite lokalni problem i/ili pitanje sa većom globalnom slikom (problemom).

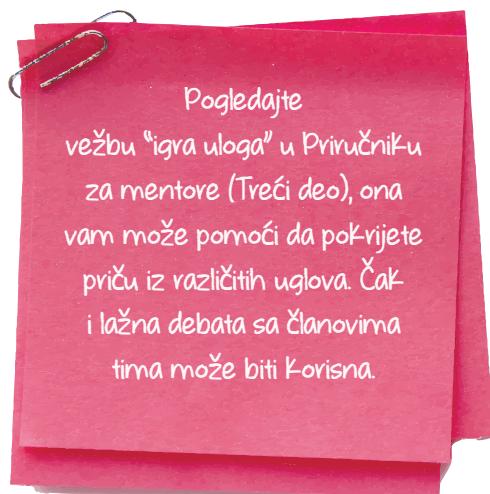
3.2. Predlaganje rešenja

Ovaj korak ima za cilj da pruži konstruktivno rešenje kao deo istraživačkog projekta. Eko-reporterji se ohrabruju da idu dalje sa istraživanjem nekog pitanja, da pronađu adekvatna rešenja i da predvide njihovu implementaciju na lokalnom nivou. Za FEE i partnere, YRE program treba da ima za cilj stvaranje pozitivne akcije, omogućavajući mlađim ljudima da primene svoja znanja i navodeći ih na razvijanje ideja koje su konstruktivne i optimistične.

Kao mladi eko-reporter, treba da razmotrite moguća rešenja problema ili pitanja koje obrađujete. Ovo zahteva kreativnost, znanje, pravičnost i dosta istraživanja. Možete da kontaktirate lokalne stručnjake ili predstavnike lokalne samouprave kako biste dobili podršku za predloženo rešenje. Proverite svoje činjenice i imajte u vidu da su rešenja nerealna ukoliko nisu izvodljiva danas ili u bliskoj budućnosti.

Predložite rešenje za lokalno pitanje i/ili problem zaštite životne sredine:

- ✓ Identifikujte moguće rešenje pitanja i/ili problema zaštite životne sredine i procenite njegovu efektivnost, navodeći razloge za i protiv (ukažite i na prednosti i na mane);
- ✓ Osmislite i predložite rešenje i opravdajte ga uz pomoć izjava stručnjaka ili predstavnika lokalne samouprave.

3.3. Izveštavanje

Izvestite o lokalnom pitanju i/ili problemu zaštite životne sredine i mogućem rešenju kroz novinarsku produkciju usmerenu na lokalnu publiku:

- ✓ Identifikujte ciljnu publiku i odaberite najbolji način da doprete i komunicirate sa njima, npr. koje medije čitaju/gledaju/slušaju?
- ✓ Isplanirajte kako ćete izveštavati o problemu i/ili pitanju (Ko treba da bude informisan? Kako? Kada?) i koristite odgovarajući format i novinarski stil.
- ✓ Napravite članak, fotografiju, fotografski esej ili video koji dokumentuje problem u životnoj sredini i/ili pitanje, a gde je moguće, predložite rešenje.
- ✓ Imajte pozitivan pristup, inspirišite druge na promene i na pronalaženje rešenja.

Izrada kvalitetnog članka, video snimka, fotografije, ili neki drugi vid izveštavanja (npr. audio zapis), mora biti zasnovana na nekoliko principa. Evo nekoliko saveta:

- ✓ Izbor pristupa problemu ili pitanju: određuje perspektivu i definiše vaše ciljeve;
- ✓ Različite tačke gledišta: novinarska reportaža okuplja različita gledišta svih glavnih činilaca i aktera, kako bi se osigurala nepristrasnost i objektivnost;
- ✓ Upućivanje na relevantne podatke: podržite novinarsku reportažu pozivajući se na činjenice i statističke podatke, obavezno navedite svoje izvore;
- ✓ Obavezno uzeti u obzir publiku: imajte na umu da je vaša reportaža predviđena za čitanje, gledanje ili slušanje od strane publike. Morate da zainteresujete publiku. Vaša reportaža treba da bude sažeta i precizna, kako bi zadržala pažnju javnosti i pružila jasne informacije.

savetujemo vam da pitate za saradnju u projektu. To može biti u formi radionice, korekture, razmene kontakata, izbora pristupa problemu, revizije, pomoći sa softverom...

Iskoristite znanje eksperata!

Pogledajte Priručnik za mentore (Treći deo) za listu najčešćih medija i platformi za širenje poruka. Izaberite opciju Koja najviše odgovara vašoj priči.

U ovoj fazi, preporučuje se saradnja sa lokalnim medijima (novine, TV, radio) kako biste dobili informacije i savete od stručnjaka. Možda će vam za ovo biti potrebna pomoć nastavnika ili roditelja, ali obično su lokalni mediji otvoreni za saradnju. Oni poznaju lokalnu zajednicu i otvoreni su za ideje o aktuelnim događajima. Ukoliko je novinar na raspolaganju i ukoliko je uveren u relevantnost i originalnost istraživačkog projekta,

3.4. Objavljanje

Važno je da mladi eko-reporteri razgovaraju o svojim reportažama i preduzetim aktivnostima. Ovaj poslednji korak daje dodatnu dimenziju projektu, dozvoljavajući mladim reporterima da koriste svoj rad kao izvor inspiracije za svoje prijatelje, porodicu, komšije i zajednicu.

Ovo se može postići na različite načine: izložbe fotografija, postera, video zapisa, konferencije, debate,

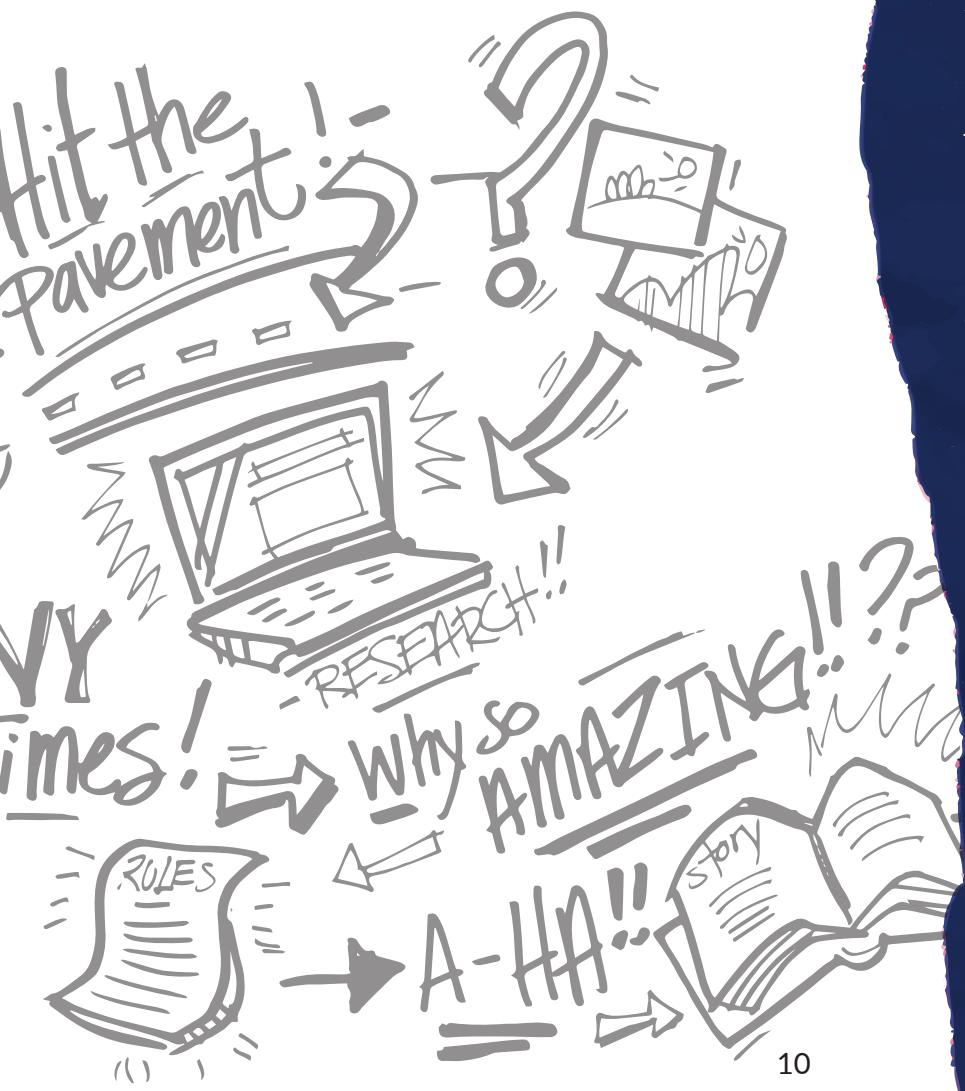
školske novine, blogovi, kampanje na društvenim mrežama (Twitter, Facebook, Instagram, Reddit, itd.). Ove aktivnosti će ojačati vašu mrežu podrške i pružiće vam priliku da otkrijete svet novinarstva.

Podelite rad sa lokalnom publikom putem medija; npr. novina, časopisa, radija, televizije, društvenih mreža, izložbi, filmskih projekcija, lokalnih događaja, itd.

Pogledajte Priručnik za mentore (Treći deo) za ideje /predloge Koje možete da istražite i/ili o čemu možete da izveštavate u svojoj zajednici.

Istraživanje na terenu

YRE program je izuzetno interdisciplinaran, angažujući mlade na mnogobrojne načine. Najvažniji deo programa je svakako istraživački proces. Jednostavno, najbolje je kada se YRE učesnik nađe na terenu.

Druži deo

Priručnik

za učenike

i studente

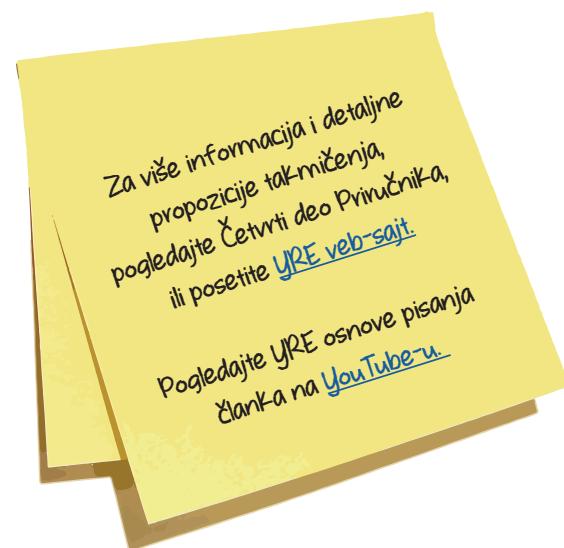
4. Internacionalno takmičenje: Uključite se!

Svake godine održava se internacionalno takmičenje za učesnike programa. Cilj ovog takmičenja nije samo da se mladi bave pitanjima i problemima u životnoj sredini, već i objavljuvanje izvanrednih radova koje stvaraju mladi entuzijasti, kao i deljenje njihovih ideja i misli sa lokalnom i internacionalnom publikom.

Radove prvo pregleduje i nagrađuje Nacionalni žiri. Tek tada se radovi mogu dostaviti na međunarodno takmičenje, gde će biti ocenjeni od strane žirija koji se sastoji od predstavnika značajnih međunarodnih organizacija.

Takmičenje služi da motiviše učesnike i daje priliku učesnicima da uče jedni od drugih. Da bi učestvovali na međunarodnom YRE takmičenju, mladi eko-reporteri moraju da borave u zemlji gde se YRE program trenutno sprovodi.

Rad može proći na internacionalno takmičenje tek nakon evaluacije na nacionalnom nivou.

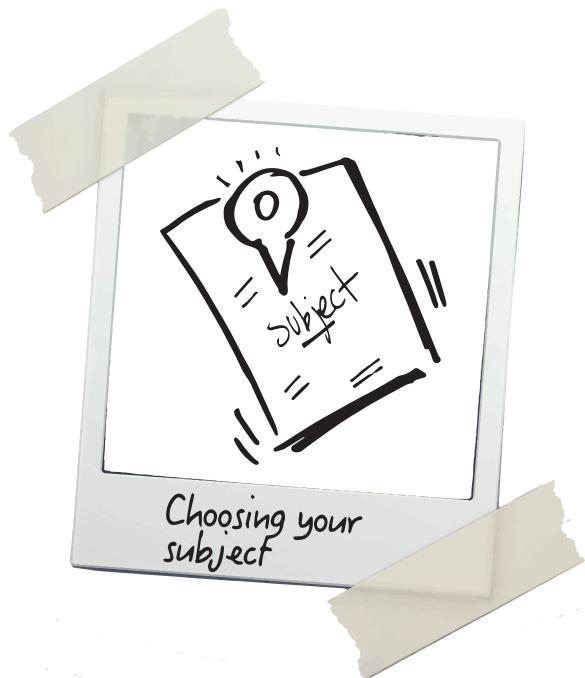
5. Osnove pisanja: glavni saveti za pisanje članka

Korak #1: Izaberite vašu temu

Prijavljivanje članka za takmičenje od vas zahteva da razmotrite probleme u životnoj sredini i često je teško ograničiti se samo na jednu temu.

Biće vam lakše ako se fokusirate na lokalna pitanja i probleme. Ne samo da je to jedan od uslova YRE programa, već i kada se fokusirate na svoju zajednicu, proširićete svoja saznanja zahvljajujući ljudima koje pozajmete, imaćete pristup stručnjacima i entuzijastima koje interesuju ista pitanja i problemi.

Čitajte o lokalnim problemima u životnoj sredini, shvatićete koji su

pristupi do sada korišćeni i na koje druge stvari možete da se fokusirate.

Ono što je najvažnije, izaberite nešto što vas interesuje, što je direktno vezano i važno za vas. Upravo će se to odraziti u pisanju i olakšaće vam sav posao.

Korak #2: Napravite lokalnu reportažu globalnom

Možete pisati o svojoj školi, komšišuku, gradu ili lokalnoj zajednici. To je odlično!

Međutim, program Mladi Eko-reporteri je međunarodni program. Postavite sebi pitanja, kako da napravite svoju priču relevantnom za čitače širom sveta? Zašto bi čitače interesovala vaša zajednica? Predstavite svoju temu čitaocima širom sveta.

Vaš članak treba da se fokusira na lokalni problem. Razmislite o vezama između lokalnog problema i problema na drugim mestima na planeti.

To je veza.

Držite se lokalnog, ali vašu temu prikažite globalno, pružite objašnjenje i naznačite zašto je tema značajna i međunarodnim čitaocima.

Korak #3: Istražite temu

Najvažnija osobina mladih eko-reportera je informisanost. Kada izaberte temu istražite je!

Istraživanje, istraživanje, istraživanje...

Pritom ne oslanjajte se na slobodne enciklopedije poput Vikipedije. Uvek možete bolje od toga. Potražite na internetu. Pratite teme. Pozovite stručnjake. Postanite pravi istraživački novinar!

Istražite različite uglove priče u lokalnoj zajednici; ko su uključene strane; šta je sve napisano o tome; da li postoje neke lokalne kampanje o tom problemu? Kako to izgleda u drugim zemljama? Izaberete jedan ili dva primera iz drugih zemalja, kako biste približili temu i međunarodnoj publici.

Korak #4: Pišite za 21. vek

Deo ste nove generacije. Rođeni ste u novoj, digitalnoj eri i ove stvari vas okružuju čitav vaš život.

Dakle, kada pišete članak, razmislite o medijima koje koristite, odakle uzimate infomacije i kako su one napisane. Razmislite o naslovima na socijalnim mrežama (Facebook, Twitter, BuzzFeed); razmislite o čitanju vesti na telefonu. Imajte na umu da je

ljudima teže zadržati pažnju on-line u poređenju sa štampanim novinama. Zadržite ljudе zainteresovane pisnjem zanimljivog teksta za izbirljive čitaocе 21. veka.

Korak #5: Osnove novinarstva

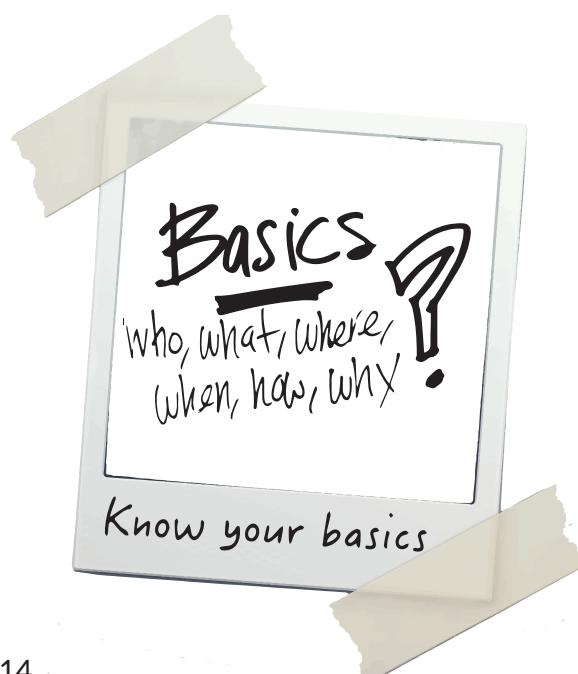
Ko je uradio šta gde i kada?

Ovo su ključne informacije. Odgovorite na ova pitanja kada pristupate nekom problemu. Kada to uradite, onda možete preći na dodatne informacije:

Kako nešto dogodilo ili kako je neko uradio nešto?

Zašto je neko uradio nešto?

Odgovorite na ovih 6 osnovnih pitanja i na dobrom ste putu za pisanje odličnog članka.

Korak #6: Novanirstvo naspram mišljenja

Ovo može predstavljati problem. Kada pišete članak, pobrinite se da **izveštavate** o nečemu. To znači da pričate priču, koja vama može biti zanimljiva, ali vi i vaši prijatelji niste ta priča, niti je vaše mišljenje deo priče.

Trebalo bi da pokrijete svaku stranu problema, što često uključuje i suprostavljene stavove. Vaš ton treba da bude neutralan, morate ostati nepristrasni. Ne kritikujte.

Zapamtite da vi izveštavate, ne predstavljate svoje mišljenje o temi.

Ako želite da predstavite rešenje, intervjujite nekoga ko ima sličnu tačku gledišta na tu temu i neka jasno

izjasne svoje stavove. Članak će biti profesionalniji ukoliko imate nečiju potvrdu.

Za više informacija o smernicama za pisanje članka i predstavljanje svih strana problema, pogledajte [link](#) u Londonskim novinama „The Guardian“.

Korak #7: Napišite uvodni paragraf članka ("Lead")

Većina dobrih uvodnih paragrafa rezimira odgovore na 6 ključnih pitanja vaše priče (ko, šta, gde, kada, zašto, kako). Ali to je često previše informacija.

Pre pisanja uvodnog paragrafa, odlučite koji je aspekt vaše priče

6 osnovnih pitanja novinarstva Ko Šta Gde Kada Zašto Kako

najvažniji - ko, šta, kada, gde, zašto, kako. I to naglasite u vašem uvodnom paragrafu. Manje važne aspekte objasnite u drugoj ili trećoj rečenici.

Dobre priče imaju konflikt. Kao i mnogi dobro napisani uvodni paragrafi. Pronadite konflikt u vašoj priči i iskoristite ga ako je to moguće u uvodnom paragrafu. Dva različita gledišta jednog pitanja/problema često mogu predstavljati konflikt.

Iako većina uvodnih paragrafa u suštini rezimira članak, pokušajte da budete što precizniji. Ako je vaš uvodni paragraf suviše obiman, to neće biti ni informativno ni zanimljivo vašim čitaocima.

Budite kratki: čitaoci žele da znaju zašto je priča bitna za njih i oni neće čekati dugo na odgovor. Uvodni paragrafi su često jedna rečenica, možda dve. Maskimalno opišite članak u 25

do 30 reči, 40 najviše. Ovo je donekle proizvoljno, ali je važno - posebno za mlade novinare - da nauče kako da prikažu informaciju koncizno i jasno.

Korak #8: Upravni govor, kako iskoristiti intervju

Sigurno ste do sada imali iskustva sa intervjuima. Bilo da su to eksperti, predstavnici lokalne samouprave, nastavnici, profesori ili drugi učenici, intervjujite ih kako biste obezbedili nekoliko rečenica za citiranje. Dok pišete članak, naizmenično koristite upravni i neupravni govor, kako biste najbolje citirali sagovornike.

Obezbedite kontekst, a zatim ga obrazložite citirajući sagovornika. Često, ljudi koji su entuzijastični i emotivno vezani za problematiku koju

obrađujete daju najbolje intervjuje. Ponekad vam je potreban stručnjak, zato razmislite i izaberite najboljeg sagovornika.

Korak #9: Napišite naslov

Možda ćete biti u iskušenju da počnete sa naslovom. Nemojte!

Mnogo je lakše da to uradite na kraju pisanja članka, kad znate celu priču detaljno. Zapamtite ključne činjenice o naslovima:

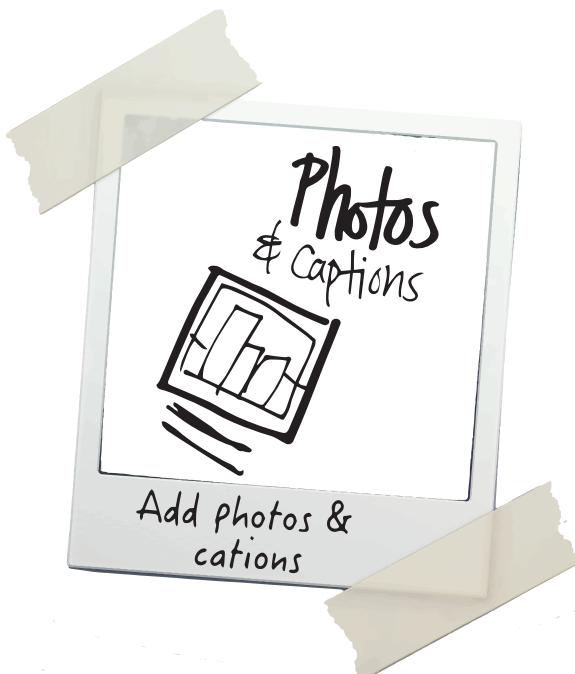
- ✓ Naslovi su kratki, direktni i energični
- ✓ Naslovi treba da budu inteligentni i duhoviti
- ✓ Naslovi ne treba da budu dosadni (čak i ako pišete o novim sadnicama na gradskom trgu, neka bude zanimljivo)

- ✓ Naslovi često nagoveštavaju uvodni paragraf

Korak #10: Fotografije i natpisi

Znate kako se kaže, jedna slika vredi 1000 reči. Često je lakše dodati fotografiju nego napisati 3 pasusa. Koristite fotografije kako biste ilustrovali svoju priču. Potrudite se da fotografije ne budu slučajne, nepovezane ili opšte.

Kako da određena fotografija ilustruje vaš članak? Da li se ona odnosi na deo članka? Da li prikazuje stručnjaka kojeg ste intervjuisali? Da li prikazuje problem? Da li nagoveštava rešenje? Da li određuje ton priče?

Fokusirajte se na jedan aspekt priče i ako je moguće, iskoristite 2-3 fotografije za njenu ilustraciju.

Potrudite se da natpisi (tekst ispod fotografije) budu kratki: pokušajte da se ograničite na 10-15 reči i potrudite se da dodaju ili rezimiraju informacije, skrećući pažnju čitaocu na nešto. Ne koristite natpis da opišete fotografiju - to može da iznervira vaše čitaoce (npr. ako fotografija pokazuje auto ispred fabrike, vaš naslov ne bi trebalo da glasi: "auto ispred fabrike").

Korak #11: Uređivanje

Kada završite sa svojom pričom, uredite tekst i proverite sve još jednom.

Obratite pažnju na sledeće stvari:

Pravopis. Koristite funkciju provere pravopisa na vašem kompjuteru. Ako pripremate članak na engleskom jeziku koristite funkciju "Spell Check".

Proverite činjenice. Da li ste pokrili sva osnovna pitanja u članku? Da li ste ih obrazložili? Da li ste proverili svoje informacije?

Pročitajte naglas. Da li vaš članak ima smisla? Čitajući članak naglas vam može pomoći da uočite delove koje ne zvuče dobro. Takođe, možete da pročitate članak nekom drugom.

Gramatika. Proverite glagolska vremena i strukturu rečenica!

Uspostavljanje ravnoteže. Da li ste uspostavili ravnotežu između svih mišljenja i izvora o datom pitanju / problemu? Zapamtite, morate biti fer prema svim stranama.

Korak #12: Proverite članak

Sada kada mislite da ste sve završili, vratite se na uređivanje članka. Proverite da li je sve u redu.

- ✓ Proverite da li ste uključili sva osnovna pitanja.
- ✓ Da li imate dobar naslov?
- ✓ Da li imate dobar uvodni paragraf?
- ✓ Da li imate intervjuje sa stručnjacima?
- ✓ Da li ste pokrili lokalno pitanje u globalnom kontekstu?
- ✓ Da li ste proverili svoje činjenice?
- ✓ Da li ste proverili gramatiku i pravopis?
- ✓ Tek kada proverite sve ove stavke, vaš rad je spremjan za slanje!

Primer

Internacionalno YRE takmičenje 2014. godine

Osvojeno I mesto

Maroko

ANALIZA OD STRANE EKSPERATA

- ① **Naslov:** Bolji naslov bi glasio „**Marokanska šuma Kebdana sada je istorija**“. Naznačivši da je u pitanju šuma u Maroku, dajete mogućnost internacionalnim čitaocima da geografski pozicioniraju članak. Koristeći sadašnje vreme, naglašavamo da je u pitanju aktuelna tema. Nije relevantno otkriti tačan broj spaljenih hektara u naslovu. Ostavite ovaj podatak za telo članka.
- ② **Podnaslov:** Ton podnaslova naglašava strast i tugu. Ovaj eko-reporter brine za ovu šumu. Uvek izaberite temu sa kojom možete da se identifikujete.
- ③ **Ko - Gde - Šta - Kada uvodni paragraf:** Šuma Kebdana, u istočnom Maroku, izgubila je 1810 hektara u razornom šumskom požaru 2012. godine, čineći je jednom od najgorih prirodnih katastrofa u regionu.
- ④ **Uradite istraživanje!!!** Uvodni paragraf **nije** mesto za postavljanje pitanja! Umesto toga, bolje čitaocima nagovestite odgovore.
- ⑤ **Novinarstvo naspram mišljenja:** Da li je ovo izveštaj ili članak? Tekst ne treba da ukazuje na razloge odabira teme, već da iznese rezultate istraživanja. Držite se van priče...samo izveštavajte!
- ⑥ **Foto-natpisi:** Ukoliko ne stavite natpise ispod fotografija, propuštate priliku da detaljnije približite čitaocu svoju priču.

YRE International Times

① KEBDANA ŠUMA

② 1810 hektara je postalo istorija

③ Istočni region preuzima vođstvo u broju požarom pogodjenih područja u 2012. godini.

④ Najvažniji od njih je šumski požar u Kebdani, koji je opustošio 1810 hektara šume, čineći je najgorom katastrofom u regionu. Šta je uzrok ove velike štete? Koje su posledice požara na čoveka i na životnu sredinu? Da li mere predostrožnosti doprinose ograničavanju širenja požara? Ova i mnoga druga pitanja obuhvaćena su u ovom izveštaju.

⑤ Pet meseci nakon šumskog požara u Kebdani, naša grupa reportera je odlučila da obide ovaj region koji je udaljen 65 kilometara od Nadora, severno od grada Zaju, okrug Lota, u nadležnosti dve ruralne zajednice El Berkanien i Ouled Daud-Zekanine. Cilj je bio da se napravi rekapitulacija događaja ovog razornog požara koji je trajao 4 dana i da se prikaže obim katastrofe i njene posledice.

6. Osnove fotografije: glavni saveti za fotografisanje

Korak #1: Koju priču vaša fotografija treba da ispriča

Važno je da zapamtite da se foto-novinarstvo razlikuje od drugih vrsta fotografije, kao i od drugih vrsta novinarstva! Ponekad vaša fotografija će ilustrovati određene aspekte priče, a ponekad biće vam potreban stvarno dobar natpis ispod fotografije kako biste je dopunili... Ponekad, ako imate sreće, možda ćete moći da uhvatite kompletну priču samo sa jednom fotografijom. Kao što se kaže, slika vredi 1000 reči!

Možda se nešto uzbudljivo desi baš ispred vas. U tom slučaju, izvadite vaš aparat za hitne slučajeve (vaš telefon!) i prvo uslikajte, a kasnije razmislite...

Veoma često, korišćenje fotografije za prenošenje priče predstavlja kombinaciju sreće, planiranja i aktivnog traženja snimka. Izađite i uhvatite taj snimak!

Dobro razmislite da li fotografija predstavlja najbolji medij za prikazivanje vaše priče. I ako je to slučaj, da li možete vizualno da povežete problem u vašoj lokalnoj zajednici sa nečim u svetu? Da li vaša fotografija samo otkriva problem, ili možete da pokažete ili predložite rešenje?

Zapamtite osnovna pravila novinarstva: Ko? Šta? Kada? Gde? Nađite nešto što vas interesuje i što vam drži pažnju.

I neka bude aktuelno.

Korak #2: Planirajte svoju fotografiju

Biće vam lakše da pronađete pravi snimak, ukoliko imate ideju o priči koju želite da ispričate pre nego što izadžete na teren!

Zatim, morate da odlučite koju vrstu fotografije želite da snimite.

Kako biste otkrili šta vam se sviđa, analizirajte radove drugih ljudi. Možete da analizirate radove na koje nađete ili da analizirate radove majstora fotografije današnjice.

- ✓ Šta čini njihove fotografije tako dobrim?
- ✓ Šta vas privlači na određenoj fotografiji?
- ✓ Koju priču fotografija priča?
- ✓ Kako se uklapa u pravila kompozicije?

Proučavajte rad profesionalnih fotografa:

Kliknite na linkove ispod

Njujork tajms

Tomson Rojters

Nacionalna geografija

Svetska novinska fotografija

Majstori fotografije

Kada odgovorite na ova pitanja, razmislite kako ćete to primeniti na svojoj fotografiji. Razmislite. Planirajte... I zapamtite, ispričajte priču vizualno.

Korak #3: Osvetljenje

Osvetljenje je jedan od ključnih aspekata svake odlične fotografije. Ne postoji jedan ispravan način, ali postoje načini za dobijanje boljih rezultata.

Proverite kakva će vam vrsta osvetljenja biti dostupna, ili još bolje, planirajte svoje fotografije kada imate najbolje moguće osvetljenje! Opšte pravilo je da fotografišete sa suncem iza sebe, ali takođe možete se igратi sa drugim vrstama osvetljenja, dok ne postignete željeni efekat.

“Zlatni sat” je kratak period nakon izlaska sunca ili pre zalaska sunca,

tokom kojeg je dnevna svetlost crvenija u poređenju sa periodom kada je sunce visoko na nebu. Boje na vašim fotografijama biće u različitim lepim nijansama. Izbegavajte da fotografišete kada je sunce pozicionirano visoko na nebu (obično između 11 i 16 sati).

Ako fotografišete u zatvorenom prostoru stvari mogu da se zakomplikuju. Trudite se da iskoristite prirodnu svetlost (svetlost koja dopire kroz prozor), ako nemate dovoljno prirodnog svetla, ponekad je najbolje da eliminišete sve prirodne izvore i da napravite dva ili tri veštačka izvora svetlosti (pogledajte tutorijal [ovde](#)). Pokušajte da napravite osvetljenje kakvo je dostupno i napolju.

Korak #4: Dubinska oština

Dubinska oština (opseg fokusa ili efektivni opseg fokusa) je razdaljina između najbližeg i najudaljenijeg

objekta u sceni koja se prikazuje prihvatljivo jasno na slici. Teskture, boje i kontrast izgledaju bolje kada postignete dobru dubinsku oština.

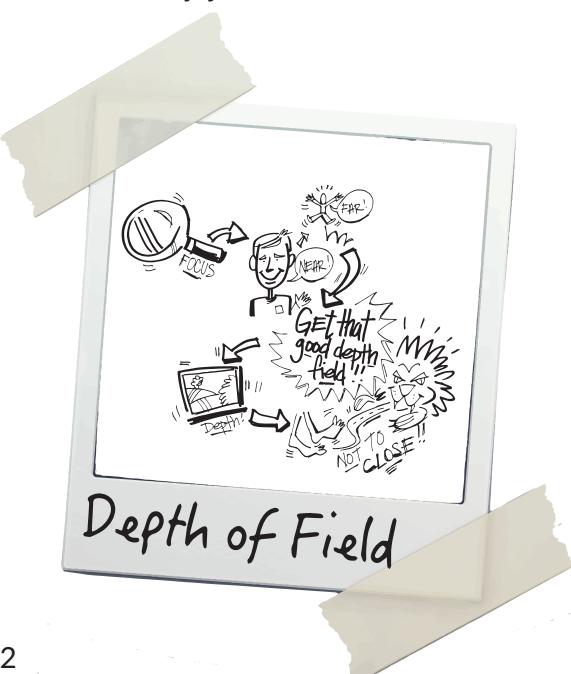
Postoji nekoliko jednostavnih trikova da se ovo postigne.

Možete da napravite fotografiju tako da imate dva objekta u kadru koja su jasno na različitim udaljenostima. Ljudsko oko će automatski obraditi rastojanje i stvoriti optičku percepciju dubine.

Ili jednostavno, možete se približiti najbližem objektu.

Ne koristite zum, koristite svoje noge.

Približite se! Približite se što više možete bez gubljenja najudaljenijeg objekta kao reference, pritom vodite računa o svojoj bezbednosti.

Eksperimentišite sa svojim fokusom, pomerajući fokus sa najudaljenijeg ka najbližem objektu, ili obrnuto, dok ne pronađete fokus koji vam najviše odgovara.

Korak #5: Perspektiva

Često morate da promenite perspektivu da biste dobili dobru fotografiju. Jedna od najjednostavnijih metoda za odličnu fotografiju je da slikate iz blizine. Ili spustite se na nivo objekta koji fotografišete – kleknite, lezite na stomak, uradite sve što je potrebno kako bi vaš objektiv bio na željenom mestu.

Takođe, možete da ostavite dobar utisak ispunjavanjem kadra objektom koji fotografišete. Kako bi napravio odličnu fotografiju, dobar fotograf ne poznaje granice svog napora!

Ako niste sigurni šta želite da kažete svojom fotografijom, probajte da promenite perspektivu – fotografije izbliza, široki kadar, pod određenim uglom... Pogledajte fotografije na vašem tražilu (viewfinder) i odlučite šta vam više odgovara i koja fotografija bolje prikazuje priču koju želite da ispričate. Zatim, vratite se i ponovo snimite fotografiju sa samopouzdanjem.

Pravila kompozicije

Linije horizonta: Uverite se da se horizont poklapa sa jednom od dve zamišljenih horizontalnih linija. Iskoristite mrežu (grid) na vašem aparatu ukoliko je potrebno.

Pravilo trećine: Najvažnije od svih pravila. Zamislite da je kadar podeljen na 9 polja (3 reda i 3 kolone). Mnoge digitalne kamere i pametni telefoni imaju ovu opciju. Postavite ključne elemente na ukrštanjima ovih linija i važne elemente uz same linije.

Linije vodilje: Koristite prirodne linije da vas vode do ključne tačke.

Dijagonalne linije stvaraju utisak kretanja na fotografiji.

Uokvirite fotografiju korišćenjem stvari poput prozora i vrata.

Slika na terenu: Pronađite kontrast između objekta i pozadine.

Popunite kadar: približite se objektu kako biste napravili prismiju fotografiju.

Šablon i ponavljanje: šabloni prijaju ljudskom oku, a još više prijaju isprekidani šabloni. Kao u polju maka sa jednim cvetom ljubičice.

Simetrija je uvek pogodak. Iskoristite je.

Korak #6: Kompozicija

Kompozicija predstavlja napredni nivo fotografisanja. Profesionalni fotografi se bore s tim svakodnevno i često moraju da zastanu i da razmisle. Zbog toga, nemojte očekivati da će je postići iz prvog puta. Ali imajte ove stavke na umu kada sledeći put fotografišete:

- ✓ Pravilo trećine, podelite kadar na 9 polja (3 reda i 3 kolone) i postavite važne elemente uz horizontalne ili vertikalne linije. Ključni objekti treba da se nađu na ukrštanjima ovih linija.
- ✓ Linije vodilje: koristite prirodne linije da vas vode do ključne tačke.
- ✓ Dijagonalne linije se mogu koristiti da se stvori utisak kretanja na fotografiji.
- ✓ Uokvirite svoju fotografiju uz pomoć stvari kao što su prozori ili vrata.
- ✓ Šablon i ponavljanje: šablon prijoku.
- ✓ Simetrija je uvek poželjna.

Korak #7: Prekršite pravila!

Dakle sada, kao pravi profesionalci, zapamtili ste sva pravila i pokušavate da fotografišete poštujući ih. Nemojte da dozvolite da vas to ograničava. Kompozicija je važna, ali pravila su napravljena da bi bila kršena! Uživate. Ako vam osećaj govori da je nešto dobro, verovatno jeste. S vremenom na vreme, treba da znate kada da pratite svoj instinkt, a kada da ignorisećete pravila. Improvizujte.

Korak #8: Napišite natpis

Ipak, nisu sva pravila tu da bi se kršila. Zapamtite, u okviru YRE programa - kategorija fotografije, postoji ograničenje koliko reči može da sadrži vaš tekst ispod fotografije (150 reči). Poštujte to pravilo.

Napišite taj tekst kao uvodni paragraf u članku. Neka bude impresivno i informativno, ali ne i opisno. Tekst treba da govori o pozadini fotografije, ne treba da opisuje fotografiju. Možda ćete imati nekoliko pokušaja, ali pazite da bude kako treba.

Korak #9: Novinarska etika i uređivanje

Ranije, bilo koja vrsta uređivanja je bila nepoželjna. Danas, većina medija ima urednika fotografije. Fotografije se povećavaju, sekut, boje se koriguju i sa njima se igra. To se radi pod nadzrom urednika i pod strogim smernicama o tome šta može i ne može da se radi.

Ono što se nikada ne radi je menjanje ili fabrikovanje sadržaja ili konteksta fotografije. Naravno, sve je subjektivno i vi donosite odluke (npr. uređivanje), čak i kada birate šta ćete da fotografišete. Ali na kraju, vaša fotografija treba da bude tačan prikaz stvarnosti.

Za više informacija o etici foto-novinarstva, pogledajte linkove:

[NPPA etički kodeks za foto-novinare](#)

[Centar za novinarsku etiku – on-line etika](#)

[Debata o pravilima etike u foto-novinarstvu](#)

Zapamtite, bez obzira koliko sređujete fotografiju, nikad, nikad ne smete menjati realnost. Na kraju krajeva, vi ste novinar, ne fotografski umetnik.

I kao napomena, da ponovimo:

Kompozicija u fotografiji je daleko od nauke, i sva gore navedena pravila treba uzeti sa rezervom. Ukoliko ne odgovaraju vašem kadru, izmenite ih; ukoliko nađete kompoziciju koja se suprostavlja pravilima, samo napred i fotografišite. Treba da znate kada da verujete svom instinktu, a kada da budete racionalni i poštujete pravila.

Možete dobiti kompletan kurs fotografije od majstora fotografije prateći ovih 10 tutorijala:

- Stiv Mek Kari - 9 saveta za kompoziciju fotografije (Video)
- 5 koraka do nalaženja savršene lokacije za fotografisanje portreta
- 10 činjenica o osvetljenju fotografije koje treba da zнате
- 4 najbolja prirodna izvora svetlosti za vašu fotografiju
- Prirodno svetlo u fotografiji
- Zlatni sat u fotografiji
- Fotografisanje kapljica vode
- Zaključavanje fokusa na digitalnim aparatima
- 3 najbolja filtera za objektive za fotografisanje pejzaža
- Brzine blende: uputstvo za početnike

Primer

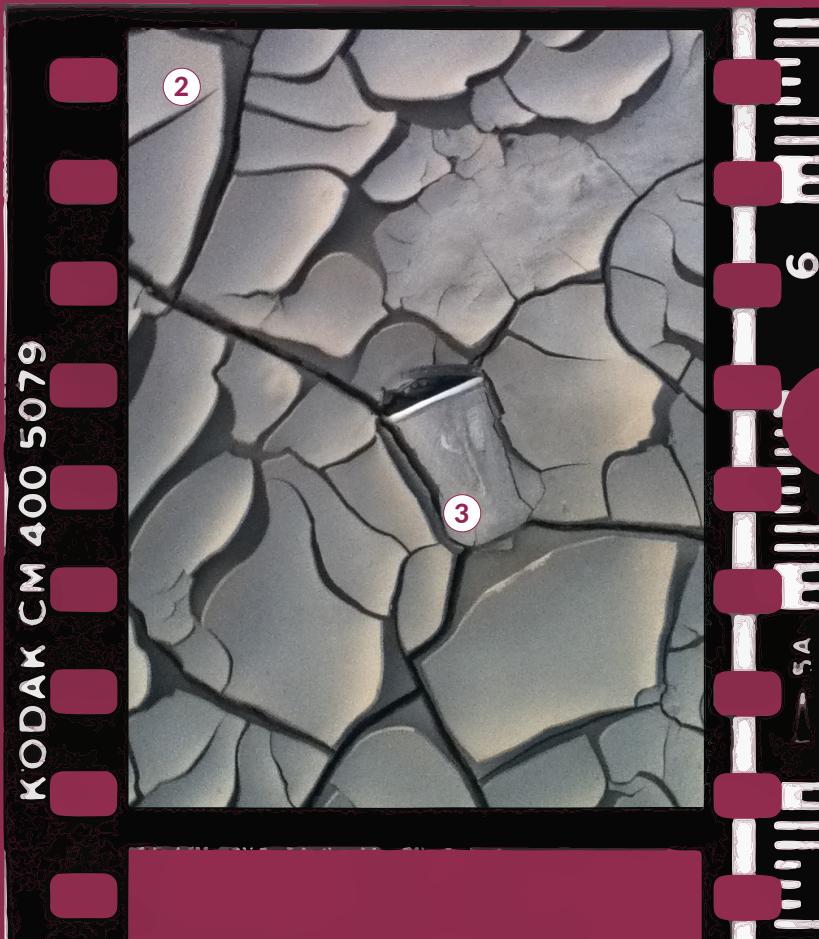
Nacionalno YRE takmičenje 2014. godine u Kanadi

Osvojeno I mesto, kategorija od 11-14 godina

Kanada

ANALIZA OD STRANE EKSPERATA

- ① **Koja je priča?** U ovakvim slučajevima, kada priča nije očigledna, vaš naslov treba da ukazuje čitaocu na priču. Ovde nedostaje podnaslov sa rečima kao što su "smeće" ili "otpad"...
- ② **Perspektiva:** Ne možete uvek da isplanirate fotografiju. Ponekad, ona vam se sama ukaže i na vama je da reagujete. Kada se to desi, razmislite o uglu. U ovom primeru, foto-reporter se postavio iznad predmeta, možda je zumirao, fokusirao predmet i fotografisao...
- ③ **Kompozicija - simetrija, šabloni i ponavljanje:** Ljudi vole uređenost. Tražite šablonе (u ovom primeru, pukotine u blatu); nađite elemente koji krše šablon i koji privlače pažnju (papirna čaša); i neka bude vizualno lepo i uravnoteženo.
- ④ **Uređivanje i etika u foto-novinarstvu:** Bilo bi dobro ako bi se fotografija malo poboljšala u teksturi i tako dobila na dramatičnosti (boja, kontrast, oštRNA i definicija). Ono što ne smete da radite, to je da menjate realnost. Kada gledamo ovu fotografiju, zamišljamo da je u pitanju blatnjava bara u parku. Ali, šta ako bi se kadar udaljio i otkrio da je ovo deo gradske staze? Da li bi to izmenilo priču?
- ⑤ **Šta je rešenje?** Ova fotografija ukazuje na problem, ali da li predlaže rešenje?
- ⑥ **Natpis:** Sa 236 reči, ova fotografija prelazi ograničenje od 150 reči koliko je dozvoljeno na YRE internacionalnom takmičenju. Vodite računa da vaši natpisi imaju odgovarajući broj reči, u skladu sa propozicijama konkursa. Vaša fotografija treba da ispriča priču, a ne propratni tekst fotografije.

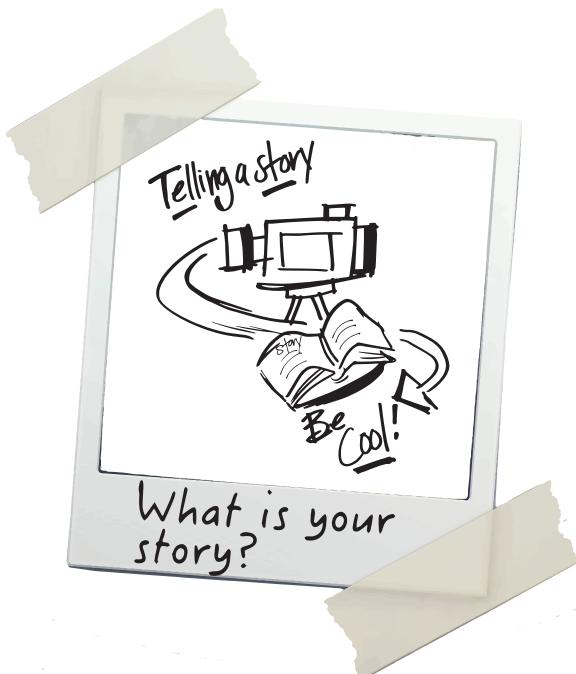
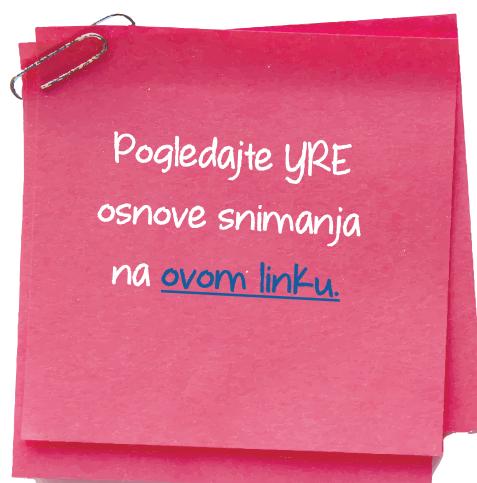
- ① Skriveno, ali i dalje tu
- ⑥ Natpis (236 reči ukupno): Na fotografiji možete videti suve ploče blata, ali ako zagledate bolje videćete papirnu čašu, iz koje je najverovatnije popijena kafa, kako se kamuflira i stapa sa pločama blata. [...]
- ④
- ⑤

7. Osnove snimanja: glavni saveti za snimanje kratkih video zapisa

Postati dobar snimatelj zahteva malo prakse, ali će vam sam proces biti zanimljiv, naučićete neke nove veštine i imaćete odličan film u vašim rukama kada završite.

Korak #1: Koja je vaša priča?

Sve vrste novinarstva pričaju priču. Ako imate okvirnu ideju priče koju želite da ispričate pre nego što izđete na teren sa vašom kamerom, snimanje će vam biti lakše. Ne morate da znate kako će izgledati svaka scena. U stvari, u dokumentarnim filmovima ne možete uvek kontrolisati šta se dešava ispred kamere, zato morate ostati otvorenog uma i da budete spremni da menjate pristup u hodu.

Možda ćete želeti da postavite neka pitanja:

- ✓ **Šta je problem?** Cilj ekonovinarstva je širenje svesti o problemima u životnoj sredini i informisanje javnosti o mogućim rešenjima.
- ✓ **Šta je rešenje?** Budući da mnoga rešenja još uvek ne postoje, možda ćete morati da upotrebite malo mašte. Budite kreativni, ali ostanite realistični. Ne snimate naučno-fantastični film.
- ✓ **Prikažite nevidljivo:** Potrebni su vam snimci za svaki aspekt priče koju želite da ispričate. Ako vam je priča duža, biće vam potrebno više snimaka.
- ✓ **Sa kim možete da razgovarate?**

Ljudi se više povezuju sa drugim ljudima nego sa pitanjima i problemima. Većina dobrih priča je o zanimljivim i aktivnim ljudima.

- ✓ **Zapamtite osnovna pravila novinarstva!** Obezbedite osnovu: O kome se radi? Šta se dešava? Kada je to počelo? Gde? Zašto se to dešava? Kako se to dešava? (Kako možemo to da popravimo?)

Korak #2: Napišite scenario

Kao što se kaže: možete napraviti loš film od dobre ideje, ali ne možete napraviti dobar film od loše ideje.

Napravite listu stvari koje se moraju odigrati. Zatim napišite nacrt scena-

rija, a potom ga preradite jednom ili dva puta. Ukoliko napravite plan svih neophodnih stvari, posao će vam biti lakši, napravićete željeni snimak i ispričaće priču za manje od 3 minuta.

Ne možete da promenite plan ako ga nemate.

Korak #3: Napravite plan produkcije

Nacrt scenarija vam pomaže da organizujete misli i da osmislite koji je najbolji način da ispričate svoju priču. Producija omogućava sve ostalo.

Saveti za pravljenje skice

Neka bude trenutno. Sa kratkom pažnjom, prikazivanjem kratkih vesti i izobiljem medija, gledaoci se interesuju za trenutna dešavanja. Pronađite nedavni incident ili "udicu" (tj., šta vas je inspirisalo da sada ispričate priču).

Neka bude kratko. Po pravilu, 1 strana (font Times New Roman, veličina 12, dvostruki prored) predstavlja 60 do 90 sekundi snimka. Pratite ova pravila.

Neka bude lokalno. Ako ste se fokusirali na globalni problem,

uverite se da su vaša priča i fokus značajni za lokalnu zajednicu.

Neka bude jednostavno. Seletivne informacije je lakše razumeti. Drugim rečima, manje je više. Ne pokušavajte sve da obuhvatite.

Pokažite, ne pričajte. Više pamtimo stvari koje vidimo na ekranu, nego stvari koje čujemo sa ekrana. Nezaboravne činjenice su često ispričane pomoću vizualnih sredstava.

Plan će usmeriti vaš rad, imaćete više samopouzdanja na terenu i ubedićete ekipu i goste da znate šta radite...čak i ako ne zнате.

Napravite skicu i seriju snimaka kako biste pre snimanja odredili poziciju subjekata, ekipe, kamere i osvetljenja i podelite je sa svojom ekipom radi lakše orijentacije.

Šta možete da uključite:

- ✓ **Vreme produkcije;**
- ✓ **Napravite skicu**, da biste stvorili vizuelni koncept videa;
- ✓ **Lista sagovornika:** Spisak individua koje želite da intervjujete i definijište svoju strategiju pristupa;
- ✓ **Reference:** Istražite i proverite svoje činjenice;
- ✓ **Sredstva:** ekipa, oprema;
- ✓ **Serija snimaka:** beleške o uglovima

Idealna ekipa za YRE projekte je od jedne do 3 osobe:

Režiser i osoba koja intervjujuše;
Osoba zadužena za snimanje i osvetljenje;
Osoba zadužena za mikrofone i zvuk;

snimanja, položaju kamera i opis samih kadrova mogu biti korisni.

I poslednji savet:

Budite bezbedni. Ne želimo da se povredite (ili da upadnete u nevolje). Proverite plan produkcije sa odrasлом osobom.

Korak #4: Obezbedite ekipu!

Snimanje je retko samostalan posao. Budite realni o ciljevima i potrebama vaše priče. Teško je biti odgovoran producent i režiser, dok u isto vreme snimate kamerom, organizujete svetlo i zvuk, vodite intervju i možda pratite saobraćaj ako snimate napolju.

Ne pokušavajte da postignete sve sami! Uključite vaše prijatelje u ekipu i podelite im jasne uloge.

Vaši prijatelji ne očekuju holivudsку platu, ali zahvalite im se dajući im priznanje u odjavnoj špici!

Korak #5: Izaberite vašu opremu

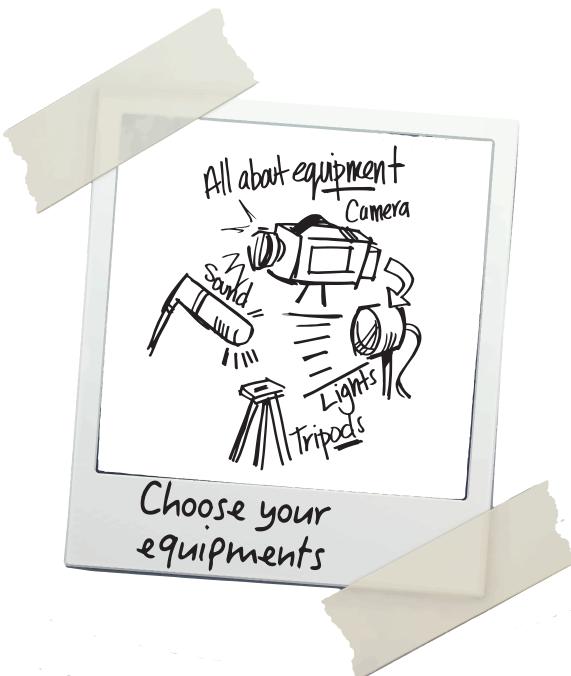
Pažljivo razmislite o opremi. Koliko ljudi je u vašoj ekipi? Šta možete lako da nosite? Da li snimate napolju ili unutra? Koliko prostora je dostupno i koliko vam je vremena potrebno da sve postavite? Koju opremu možete da nabavite?

Kamera: Ukoliko vaša škola poseduje profesionalnu kameru i ako ste imali vremena da se upoznate sa njom, iskoristite je. U tom slučaju potreban vam je još jedan član ekipe.

Alternativno: većina digitalnih kamera danas snima u visokoj definiciji (HD). One se lako koriste i nisu upadljive.

Slika u sekundi (fps)

Po pravilu: video uglavnom ima 24 slika (frejmova) u sekundi. Kako ljudsko oko može da registruje mnogo veći broj od toga, snimanje u 24 frejmova u sekundi davaće lep filmski utisak. Sa razvojem digitalnog filma, 30 fps je postao standard na televiziji, pa čak i više od toga u bioskopskim filmovima. Ali ništa nije skladnije od 24 fps.

Ako vam ništa od ovog nije na raspolaganju, iskoristite pametan telefon. Pronađite posebne aplikacije za snimanje koje uvećavaju mogućnosti telefona (mnoge aplikacije snimaju u visokoj definiciji, imaju stabilizator snimka, podešavanje osvetljenja i boja).

Konačno, ako imate pristup GoPro kameri, isprobajte je! Najnoviji modeli izvanredno snimaju pri slabom svetlu (izlazak i zalazak Sunca, sumrak) i daju video zapise visokog kvaliteta. Nije je teško savladati. Samo je ne koristite previše, zbog zakrivljenog objektiva. Najbolje je da se koristi za snimanje "sporednih" materijala, međukadrova i neobičnih uglova, koje ćete potom uklopliti u vaš video.

Osvetljenje: Isplanirajte pažljivo uslove osvetljenja i potrudite se da ostanu usklađeni do kraja. Korekcija svetla u montaži može biti naporna i zahteva dosta vremena.

Pogledajte ove odlične tutorijale o osvetljenju:

[Snimanje sa prirodnim osvetljenjem sa Stivenom Švajkartom](#)

[Osvetljenje u snimanju lica sa Stivenom Švajkartom](#)

Zvuk: Često se zanemaruje, ali zvuk je najvažniji element dokumentarnog filma. Gledaoci će oprostiti podrhtavanje snimka, sve dok je priča dobra. Ali niko ne voli loš kvalitet zvuka.

Integrисани mikrofon vaše kamere može biti dovoljan. Ali ukoliko imate pristup profesionalnom mikrofonu za interviewe, iskoristite ga. Ukoliko nemate, koristite aplikaciju za snimanje zvuka na svom telefonu.

I konačno: stalak postoji sa razlogom... Koristite ga!

Korak #6: Prvo napravite interviewe

Razgovarajte sa ljudima pre nego što snimite video, jer vam oni mogu dati ideje o tome šta snimati i kako. Kako prikazujete i njihovu priču, iskoristite ih za snimanje kadrova. Evo liste šta treba raditi, a šta ne:

Ne koristite termin "intervju". Ljudi se ponekad uplaše u prisustvu kamere. Napravite opuštenu atmosferu, odnosite se prema sagovorniku kao da je u pitanju običan razgovor, a ne intervju.

Postavljate otvorena pitanja. Ako sagovornik može da vam odgovori sa "da" ili "ne", pitanje nije dobro postavljeno. Formulišite vaša pitanja kako biste zabeležili željene odgovore.

Neka osećanja budu u prvom planu, a ne činjenice. Bolje je pitati nekoga

Obavite intervju kao profesionalac!

Pripremite se:

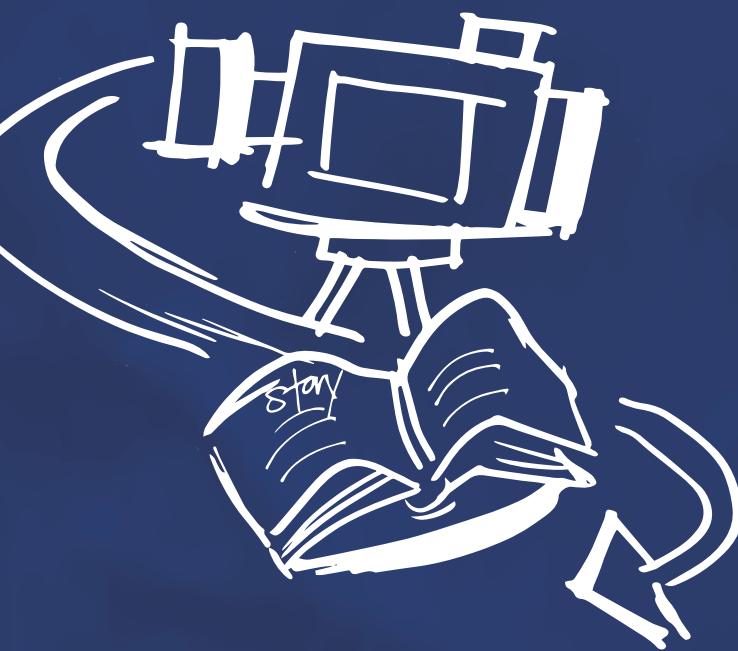
Informišite se i napravite listu pitanja, kao i moguća propratna pitanja.

Fokusirajte se na ugao vašeg sagovornika:

Svaki snimatelj dokumentarnih filmova će vam reći da svaka osoba voli da bude tema razgovora. Pitajte sagovornika za mišljenje ili stav.

Slušajte!

Intervju ne predstavlja samo čitanje pitanja sa spiska. Slušajte odgovore i reagujte. Nemojte se plašiti da tražite pojašnjenje. Budite spremni da improvizujete!

zašto ih brine toksični otpad, nego zašto je toksični otpad loš. Na taj način vaši gledaoci će se više povezati sa pričom.

Neka sagovornici gledaju u vas. Sagovornik nikada ne treba da gleda direktno u kameru. To može biti obojno gledaocima. Stojite pored kamere i zahtevajte od sagovornika da gleda u vas.

Isprobajte različite kadrove: Koristite različite uglove zbog raznovrsnosti, npr. snimajte široke kadrove za opšta pitanja, srednje za direktna pitanja, a krupne kadrove kako biste postigli dramatičan efekat.

Snimajte na tihom mestu. Potrudite se da jasno čujete vašeg sagovornika. Pozadinski zvuci, kao npr. saobraćaj, odvraćaju pažnju.

Snimite "sporedne" materijale. Potrudite se da snimite vašeg sagovornika dok radi nešto: šeta ulicom, dok se javlja na telefon ili gleda kroz prozor. Ne zaboravite ovo!

Korak #7: Napravite dovoljno snimaka

Snimanje video zapisa nije isto kao i fotografisanje, ali mnogi saveti iz YRE Osnova fotografije vam mogu pomoći.

Profesionalni saveti

Snimite pokretne slike. Naziva se "pokretnom slikom" sa razlogom... Niko ne želi da gleda snimak predmeta koji je savršeno miran. Pokažite malo pokreta na ekranu.

Pravilo od 5 sekunde. Započnite vaš snimak 5 sekundi nakon što upalite kameru i nastavite da snimate 5 sekundi nakon što je ugasite. Ovako ćete obezbediti lep snimak.

"Sporedni" materijali (b-roll) i međukadri (cutaways). Prikazate deo vašeg snimka u kombinaciji sa snimkom glasa osobe koju ste intervjuisali. Ukoliko snimate intervju o otpadu ispred reciklažnog postrojenja, snimite nekoliko kadrova same zgrade (**b-roll**); potom napravite nekoliko

snimaka vašeg sagovornika iz različitih uglova, krupan kadar njegovih ruku, itd. (**cutaways**).

Pomerajte kameru. Ne pomerajte kameru gore i dole ili kružno. Ako želite da prikažete predmet koji miruje, polako pomerajte kameru sa levo na desno kako biste postigli *efekat panovanja* (pan effect), ili pomerajte kameru sa neba ka predmetu kako biste dobili *efekat tiltovanja* (tilt effect). Ili neka vas roditelji provozaju, kako biste snimili predmet kroz prozor automobila. Ili postavite kameru na pokretne stepenice. Budite kreativni.

Ne pomerajte kameru previše. Od toga će se vašim gledaocima zavrteti u glavi.

U video zapisu stvari nisu statične. Automobili, životinje, postrojenje za reciklažu, sve se kreće, čak i ako je samo vetar u pitanju. I vaša kamera može i treba da se kreće!

Na kraju ćete svakako obrađivati snimke i nisu vam potrebni dugi kadrovi. Potrudite se da snimate različite kadrove i uglove i da imate od 5 do 10 sekundi po snimku.

Korak #8: Napišite finalni scenario

Kada završite sa snimanjem, na korak ste od montaže videa. Pogledajte vaš scenario još jednom kako biste proverili da li ste snimili sve što je potrebno. Ovo se naziva "**montažni scenario**" ili "**montažna papiru**".

Pisanje "montažnog scenarija" počinje sa temeljnom revizijom snimljenog materijala. Pogledajte sve što ste snimili. Zapišite bitne delove, zabeležite

lokacije snimanja i vremenske kodove (timecodes). Kada napravite sve ove beleške, moći ćete da nađete svaki snimak.

Ako vaš video i scenario uključuju naraciju, potrudite se da ona doprinosi razvoju priče. Neka bude kratka i jasna, koristite kratke rečenice.

Korak #9: Montaža videa

Sada je vreme da započnete posao! Spojite vaše snimke u softveru za video montažu po rasporedu iz scenarioja. Snimite naraciju pre ove faze.

Iskoristite sve materijale. Na početku će biti neuredno, ali to je u redu. Montaža podrazumeva izbacivanje dosadnih delova, tako da vaša priča ostaje kratka, sažeta i interesantna.

Videćete da vam je potrebno manje reči nego što ste očekivali. To je zato što slika vredi hiljadu reči. Dobar snimak smeća na ulici ili postrojenja za spaljivanje otpada reći će više od same naracije o tome.

Ne vole svi ovaj deo, ali montažom vaš video postaje celina, zato dajte sebi malo vremena i često pravite pauze. Odmor će vam pomoći. Nije neuobičajno da se video izmeni u montaži - snimci koje ste planirali za početak završe na kraju, izbacujete intervju zato što je višak i nešto što ste slučajno snimili postaje najbolji deo videa.

Korak #10: Da li vam je potrebna muzika?

Muzika može da ulepša ili da upropasti film! Zapamtite da stvarate kratak dokumentarni film o ozbiljnim problemima, tako da svaki izbor muzike mora poštovati temu. Muzika je veoma korisna u početnim i završnim scenama. Ali ne preterujte.

Takođe, morate da proverite da li je dozvoljeno da koristite odabranu muziku. Postoji dosta zvučnih zapisa na internetu koji su slobodni za korišćenje. Ne koristite komercijalnu muziku, koja je zaštićena autorskim pravima. Pogledajte muziku koja je slobodna za korišćenje, kao i zvučne efekte (*Foley efekti*) sa servisa YouTube Audio Library.

Konačno, kada podešavate nivo zvuka u vašem softveru za montažu, smanjite muziku kada ljudi govore. Prilično je dosadno kada ne čujete od muzike osobu koja govori.

**Za više saveta o snimanju,
pogledajte ove linkove:**

[Top 10 saveta za snimanje video
zapisa](#)

[10 saveta za mlade snimatelje](#)

[10 grešaka snimatelja dokumentarnih
filmova](#)

Primer

Internacionalno YRE takmičenje 2013. godine

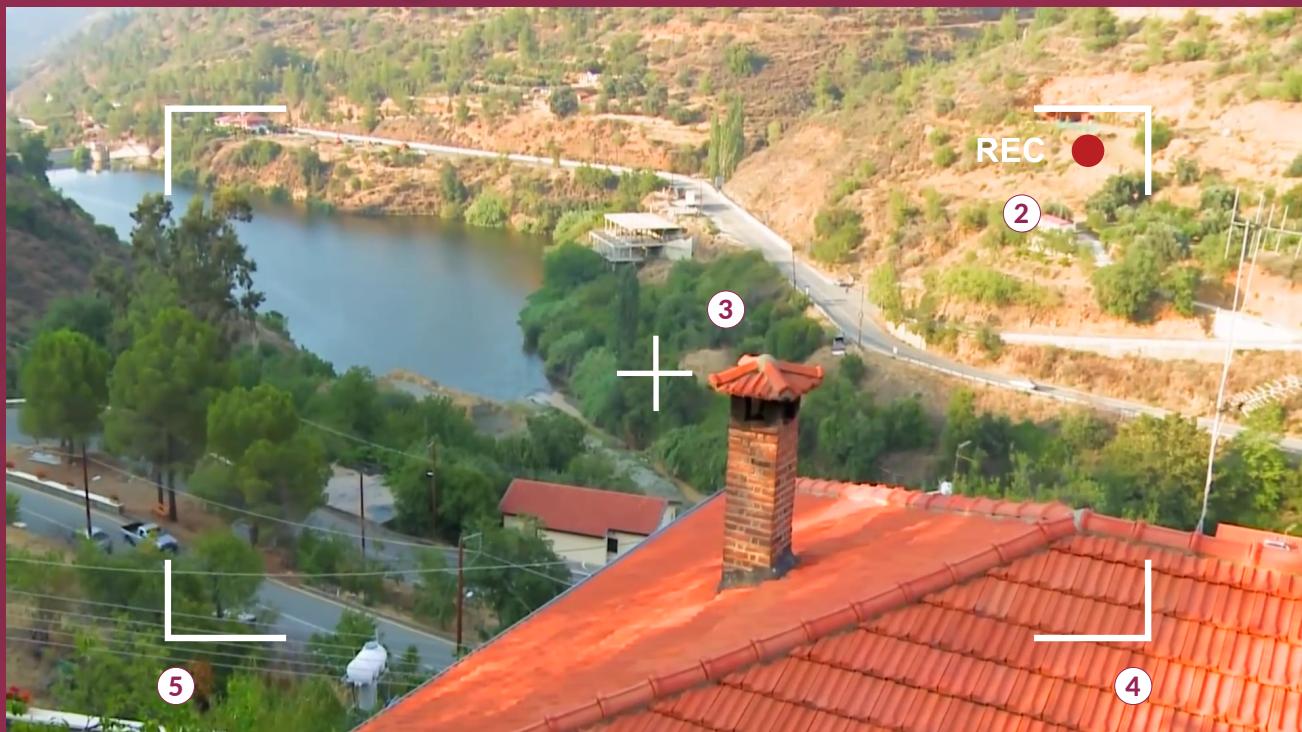
Osvojeno I mesto

Kipar

ANALIZA RADA OD STRANE STRUČNJAKA

- ① **Koja je priča?** Sa nejasnim naslovom poput ovog, gledaoci će se zapitati o čemu se zapravo radi u videu.
- ② **Napišite scenario i napravite plan produkcije:** Vaš scenario treba da uključuje zvučne reference i fotografije kadrova, kako biste znali šta ćete da snimate kasnije.
- ③ **Sredite fotografiju – Perspektiva i pravilo trećine važi i za video zapise:** Kada snimate "sporedne" materijale u pokretu, vežbajte pre konačnog snimka. Završite vaš kadar tek kada se zaustavi kretanje kamere. U poslednjoj statičnoj sceni kadra treba obratiti pažnju na pravilo trećine, kao i na ostala pravila kompozicije.
- ④ **Nadite ekipu!!!** Kada snimate napolju, biće vam lakše sa još jednim članom. Naravno, možete da imate i veću ekipu (treća osoba bi mogla da snima zvuk).
- ⑤ **Izaberite vašu opremu:** Autoru je definitivno bio potreban stalak za dijagonalno pomeranje kadrova. Mala GoPro kamera ili aplikacije na pametnom telefonu bi olakšale snimanje ovakvog kadra.

- ① Obnovljivi izvori energije na Kipru ([link](#))

Treći deo

Priručnik za

mentore

8. Uvedite YRE u nastavni plan

YRE je interdisciplinaran program, može da se poveže sa nastavom iz različitih predmeta unapređivanjem veština i znanja kao što su: novinarske veštine, istraživačke veštine, jezici (maternji jezik i engleski jezik), nauka, životna sredina, tehnologija, multimediji, građansko obrazovanje, socijalna pitanja, globalizacija... Lista je beskonačna.

Saradjnjom nastavnog osoblja iz različitih predmeta, veoma je lako pripremiti učesnike za YRE program, istovremeno doprinoseći njihovom boljem razumevanju nastavnog plana i programa.

Veoma često, nastavni plan ne mora u velikoj meri da se menja. Na primer, čas srpskog jezika može da obuhvati dve celine o novinarskom pisanju, od kojih se jedna fokusira na specifičnosti i teškoće, a druga na vežbe pisanja o problemima zaštite životne sredine. Isto tako, predmeti prirodnih nauka mogu razmatrati pitanja globalizacije iz oblasti zaštite životne sredine – npr. zašto i kako su povezani lokalni i globalni problemi zaštite životne sredine?

Nesumnjivo, ovaj pristup zahteva da nastavno osoblje uloži napor u povezivanju YRE programa sa nastavnim planom. Međutim, kada se jednom program uvede u nastavni plan, ovaj proces ne samo da ne remeti nastavu, već i pozitivno doprinosi da se razviju različite veštine učenika/studenata, npr. kritička analiza.

U ovom delu navedene su informacije iz različitih zemalja koje sprovode YRE program i mnogobrojne praktične vežbe za učenike/studente, koje nastavno osoblje može da upotrebi u različitim predmetima. Ovo nije samo lista stavki, već su navedene praktične ideje koje pokazuju kako YRE može da se uskladi sa bilo kojim školskim programom.

Terenska istraživanja

Dok je YRE izuzetno interdisciplinaran, angažuje učesnike na različite načine, svakako najvažnija komponenta programa je istraživački proces. Ne postoji zamena za ovo iskustvo, bilo da je u pitanju lokalno istraživanje, lokalna misija ili međunarodna misija. Uspeh ovog programa zavisi od eko-reportera na terenu.

9. Iskustva iz zemalja koje sprovode YRE program

Kao primer kako građansko obrazovanje može da utiče na angažovanje učenika, na **Kipru** neki eko-reporteri su pokrenuli program reciklaže u svojim selima.

U **Francuskoj** i na **Malti** učesnici YRE programa često predaju članke koji opisuju kratkotrajne preduzete akcije (npr. kante za reciklažu u školi). Izveštavanje je ponekad nedovoljno, zato što neke akcije zahtevaju dodatna istraživanja. Time se otvara mogućnost za uvođenje praktičnih zadataka npr. iz predmeta prirodnih nauka, koji kasnije mogu da se iskoriste za pisanje članka u okviru društvenih predmeta (maternji jezik i strani jezik).

U **Portugalu**, YRE je odavno prihvaćen kao interdisciplinarni program, koji je sa svojim različitim koracima idealno uveden u nastavni plan različitih predmeta u školi (maternji i engleski jezik, tehnologija, geografija, biologija, itd.).

Na **Malti**, nastavnici sprovode YRE kao deo predmeta (maternji i strani jezik), uključujući vežbe za pisanje

novinskih članaka u nastavu, sa fokusom na pravila, zamke i uobičajne greške. YRE se sprovodi i u okviru predmeta kao što su komunikacije i mediji i zaštita životne sredine.

Iz **Rumunije** imamo dodatne primere povezivanja YRE sa školskim programom. Iz predmeta zaštite životne sredine i ekologije, učesnici programa su istraživali medicinski otpad; na časovima engleskog jezika učenici su prevodili svoje članke; na informatici učenici su saradivali sa svojim kolegama iz Francuske.

U **Slovačkoj**, mladi učenici su držali predavanja svojim vršnjacima i lokalnoj zajednici o reciklaži, a na času hemije napravili su veliki poster sa grafikonima o reciklaži. Na časovima maternjeg jezika, vežbali su pisanje novinskih članaka.

Švedska ima pristup gde YRE mora biti što fleksibilniji u odnosu na nastavni plan i program. Sa mnogo različitih tema koje se povezuju sa YRE programom, Švedska ima za cilj da što veći broj nastavnog osoblja približi učesnicima program iz različitih uglova. To je dobitna kombinacija.

10. Primeri aktivnosti

Primer aktivnosti #1:

Ispitajte i razmatrajte lokalne probleme na časovima

Da bi identifikovali probleme zaštite životne sredine, mentorи mogu da organizuju sesije (kratke informativne kvizove) sa učesnicima programa kako bi suzili obim istraživanja. Ovaj primer pokazuje kako kviz pomaže u razumevanju ideja i približavanju istih. Pitanja o lokalnim aktivnostima koje utiču na klimatske promene:

- ✓ Da li postoji autoput u blizini vašeg grada? Biciklističke staze?
- ✓ Da li postoji javni prevoz u ili oko vašeg grada?
- ✓ Koje je glavno prevozno sredstvo u vašem gradu?
- ✓ Koji je indeks kvaliteta vazduha vašeg područja?
- ✓ Odakle dolazi hrana koju svakodnevno konzumirate?
- ✓ Da li postoje pešačke zone u vašem gradu?
- ✓ Kolika je temperatura u vašem domu u toku zimskog perioda? (idealno: 19°C)
- ✓ Da li su zgrade efikasno izolovane?

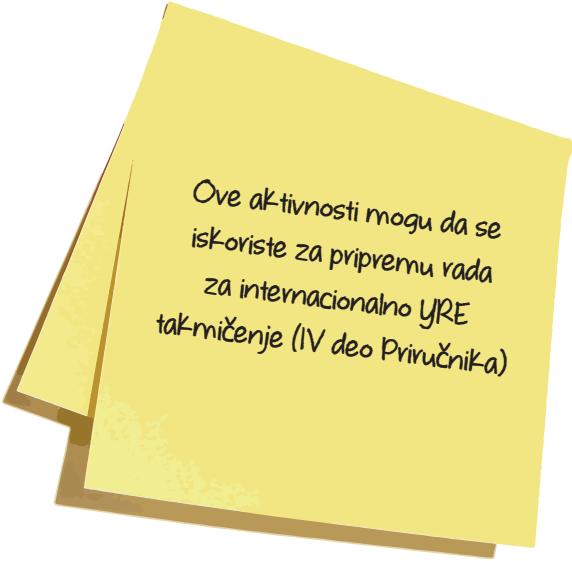
✓ Da li su vaši aparati za domaćinstvo energetski efikasni?

✓ Koje vrste grejanja koristite?

✓ I slično.

Postojeće lokalne inicijative:

- ✓ Da li se obnovljivi izvori energije koriste u vašem području?
- ✓ Da li lokalna samouprava podržava i radi nešto po pitanju selektivne reciklaže?
- ✓ Kakva je politika lokalne samouprave u pogledu uštede energije i razvoju obnovljivih izvora energije?
- ✓ Da li se drumski saobraćaj smanjuje u vašem području u poslednje vreme?
- ✓ Da li se favorizuju alternativna prevozna sredstva u školskim izletima?
- ✓ Da li preduzeća i javne službe u vašem gradu koriste alternativna transportna sredstva?

Ove aktivnosti mogu da se iskoriste za pripremu rada za internacionalno YRE takmičenje (IV deo Priručnika)

- ✓ Da li postoje projekti za izgradnju vetrenjača, solarnih panela ili projekti za korišćenje geotermalne energije?

Primer aktivnosti #2:

Reportaže o školskim/lokalnim inicijativama i uključivanju građana

Ovo je ključna vežba u YRE metodologiji. Učenici i studenti su ohrabreni ne samo da istražuju pitanja i probleme, već i da se aktivno uključe i da izveštavaju o njihovom pristupu. Mala akcija može biti dobar način da se privuče pažnja.

Lokalne akcije u svetskoj borbi protiv klimatskih promena:

- ✓ Pokrenite inicijativu da se omogući transport bicikala u gradskom prevozu;
- ✓ Sprovedite analizu o energetskim gubicima u školi/kući;
- ✓ Koristite termalne kamere kako biste ukazali na energetske gubitke;
- ✓ Inicirajte sađenje drveća u cilju podizanja svesti o seći šuma i povećanju nivoa CO₂;
- ✓ Izračunajte ugljenični otisak u školi;

- ✓ Promovišite korišćenje domaćih proizvoda pripremom jela u školi od lokalnih namirnica;
- ✓ Procenite količinu otpada koju stvara jedna porodica;
- ✓ Organizujte dan bez potrošnje energije;
- ✓ Promovište ili učestvujte u nedelji smanjenja otpada;
- ✓ Promovišite ili učestvujte u nedelji bez automobila.

Primer aktivnosti #3:

Razgovarajte sa lokalnom zajednicom

Koji mediji su na raspolaganju za objavljivanje reportaža?

Novine (od lokalnih do regionalnih):

- ✓ Školske novine;
- ✓ Kontaktirajte lokalnu samoupravu kako biste objavili reportažu u gradskim novinama;
- ✓ Kontaktirajte lokalne ili regionalne medije (često su zainteresovani i podržavaju inicijative mladih).

Internet:

- ✓ Društvene mreže: napravite Facebook stranicu, nalog na Twitter-u; pratite internacionalni YRE [Facebook](#) i [Twitter](#) nalog, kao i nacionalnu YRE [Facebook](#) stranicu;
- ✓ Blogovi: napravite blog u WordPress-u ili BlogSpot-u;
- ✓ Ili još bolje: napravite blog koji je hostovan na stranicama medija koji se bave održivim razvojem (nacionalni eko-mediji);
- ✓ Napravite veb-sajt koristeći Joomla, Wifeo, Jimdo ili neke druge platforme i objavite vaše članke i izveštaje;
- ✓ Otvorite nalog na Daily Motion ili YouTube servisu kako biste objavili i delili vaše video zapise na društvenim mrežama. Možete koristiti i internacionalni YRE kanal na [YouTube](#) servisu;
- ✓ Objavite fotografije na Picasa ili Flickr servisu, a zatim ih podelite preko društvenih mreža ili na stranicama medija koji se bave održivim razvojem.

(Napomena: U nekim zemljama, deca mlađa od 14 godina mogu da naprave on-line naloge samo uz odobrenje roditelja.)

Radio:

- ✓ Kontaktirajte lokalni radio;
- ✓ Napravite školski radio.

Televizija:

- ✓ Kontaktirajte lokalne/regionalne TV stanice;
- ✓ Napravite vaš TV kanal na DailyMotion ili Youtube servisu, objavite besplatno vaše video zapise i podelite ih preko društvenih mreža.

Primer aktivnosti #4:

Predlaganje rešenja

Svrha novinarskog istraživanja je da se mladi eko-reporteri fokusiraju i razumeju izazove održivog razvoja identifikacijom lokalnih problema. Predlažemo da eko-reporteri **sprovedu istraživanje pomoću igre uloga**. Često pružajući otpor na početku, učesnici brzo prihvataju svoju ulogu i strastveno brane različite pozicije. Ovo omogućava učenicima i studentima da se isprobaju u ulozi novinara (radio, TV, itd.). Moderator vežbe treba da dodeli uloge u skladu sa okolnostima, tako da su učesnicima dodeljene aktivne i motivisane

pozicije, da imaju misiju sa jasno definisanim ciljevima, kao deo kolektiva.

Cilj aktivnosti: Svrha igre uloga je da motivišete eko-reportere da obave temeljno novinarsko istraživanje u zabavnom i podsticajnom okruženju. Uloge navedene u daljem tekstu treba da se raspodele u skladu sa mogućnostima i interesovanjima svakog učesnika. Ovaj metod povećava motivaciju i predanost mlađih ljudi kojima je dodeljena misija u skladu sa ulogom koju imaju. Dodeljivanjem uloga nastaju grupe mlađih čije se veštine i ciljevi dopunjaju. Takođe, može biti produktivno dodeliti nekim učesnicima da predstavljaju suprostavljenu stranu, odnosno da se protive stavovima svojih vršnjaka.

Raspodela uloga:

Grupa "Specijalni izvestioci": ova grupa se šalje na terenska istraživanja. Grupa je privilegovani svedok događaja. Uloga grupe je npr. da priprema intervjuje, uzima izjave, itd.

Grupa "Istraživači": ova grupa istražuje, prikuplja neophodne informacije koje bi podržale reportažu ili na internetu ili iz nekih drugih izvora. Ova grupa provrava rad ostalih članova tima.

Grupa "Ilustracije i crteži": ova grupa priprema ilustracije za članak, vodi računa o izgledu i unapređuje informacije korišćenjem fotografija, grafikona i sl., koji mogu da naglase izveštaj ili sam izgled članka.

Grupa "Internet": ova grupa je odgovorna za objavljivanje radova na internetu kao što su veb-sajtovi, blogovi, društvene mreže (Twitter, Facebook).

Grupa "Komunikacije": ova grupa je zadužena za promociju, kao i za komunikaciju sa javnim i privatnim partnerima (npr. lokalna samouprava, kompanije, itd.) ili sa ciljnom grupom radi širenja vesti.

Grupa "Eksperti": ova grupa nalazi naučne dokaze koji podržavaju reportažu, osigurava da je rad potkrepljen naučnim činjenicama i da su svi izvori informacija u radu pouzdani.

Četvrti deo Internacionalno takmičenje

11. Pravila takmičenja

11.1. Preduslovi za učešće i registraciju

YRE je otvoren za lica od 11-21 godine bez obzira da li učestvuju samostalno ili u grupi preko svojih škola, fakulteta, univerziteta ili omladinske grupe. Učesnici mogu da prijave više od jednog rada. Za više informacija, kontaktirajte nacionalnu organizaciju (član FEE) koja vodi program i takmičenje, strukovno udruženje "Ambasadori održivog razvoja i životne sredine - AOR" (yre@feeserbia.com). Sve prijave za internacionalno takmičenje moraju prvo biti procenjene od strane nacionalnog žirija i proglašene nacionalnim pobednicima.

11.2. Kriterijumi za prihvatanje radova

Neispunjavanje međunarodnih kriterijuma takmičenja rezultuje diskvalifikacijom. Radovi moraju da sadrže:

- ✓ Ime autora (ili više njih, ako ih ima);
- ✓ Uzrast autora na dan prijave za nacionalno takmičenje;
- ✓ Naziv škole autora ili naziv grupe sa kojom se registruje;
- ✓ Naziv zemlje prebivališta autora i prijave, koje se mogu razlikovati;
- ✓ Radovi, takođe, moraju da:
 - budu tačne dužine, veličine i formata (videti sekciju 11.6. u daljem tekstu: Članci, Fotografije i Video zapisi);
 - se prijave na pisanom ili govornom engleskom jeziku (ukoliko u propozicijama nacionalnog konkursa nije drugačije naznačeno), ili da imaju engleski titl u slučaju video zapisa;
 - budu usmereni na značajan (realan i aktuelan) lokalni problem;
 - predstave potencijalno rešenje;
 - se prezentuju javnosti na više od 3 različita načina (tri različita medija/događaja, uključujući i školske medije i društvene mreže);
 - imaju dozvolu za korišćenje materijala koji nisu originalni (fotografije, muzika), a koji se koriste u videu ili članku;
 - ukoliko je primenljivo, da sadrže informaciju o odabranoj temi - Cilju održivog razvoja (Sustainable Development Goals - SDGs).

11.3. Pravna pitanja

Novinarstvo je uslovljeno posebnim etičkim pitanjima autorskih prava i drugim pravnim propisima, koji se mogu razlikovati od zemlje do zemlje. Kada radite na svom radu i prijavljujete isti, vaša je odgovornost da budete svesni i da poštujete važeće zakone, pravila ili propise koji se odnose na medije u vašoj zemlji. Svaki rad za koji FEE smatra da je pravno sumnjiv, nema pravo da pobedi na internacionalnom takmičenju. Ako imate nedoumica oko ovih pitanja, kontaktirajte što pre Nacionalnog operatera u vašoj zemlji ili sedište internacionalnog YRE programa.

Učestvovanjem u konkursu, dajete pravo FEE i AOR da koriste i promovišu radove uz obavezno navođenje autora. Neophodne dozvole, npr. fotografisanje dece odgovornost su autora i moraju se pribaviti.

Pitanja autorskih prava

Korišćenje muzike u video zapisima

Nezakonito je kopiranje, korišćenje ili na bilo koji drugi način narušavanje muzike zaštićene autorskim pravima, bez pismenog odobrenja vlasnika autorskih prava. Dobijanje dozvole za korišćenje muzike zaštićene autorskim pravima može biti problematično, čak i za video zapise koji se ne koriste u komercijalne svrhe. Zbog toga, preporučuje se da ne koristite materijele zaštićene autorskim pravima u svojim video zapisima.

Imajte na umu da mnoge platforme mogu da skeniraju postavljene video zapise kako bi se uočilo neovlašćeno korišćenje materijala zaštićenih autorskim pravima. Autori za koje se utvrди da koriste materijale zaštićene autorskim pravima obično bivaju suspendovani sa platforme. U nekim zemljama, kršenje autorskih prava je kažnjivo, kazne su velike i mogu dovesti do kriminalnog dosjeda. Budite svesni i upoznajte se sa nacionalnim zakonima o autorskim pravima.

Kao alternativu, možete koristiti materijale sa servisa **YouTube Audio Library**, koji su slobodni za korišćenje u bilo koje nekomercijalne svrhe i ne zahtevaju pismenu dozvolu od vlasnika autorskih prava.

Muzika može da se koristi pod sistemom otvorenog licenciranja sadržaja, kao što je Creative Commons licenca. Postoje uslovi i ograničenja korišćenja muzike sa navedenih izvora, zato ih detaljno proučite kako vaš video ne bi kršio autorska prava.

Ukoliko koristite materijale pod Creative Commons ili GNU licencom, morate obezbediti sve potrebne informacije na kraju svog videa, kao i u priloženoj dokumentaciji koju šaljete. YRE nije odgovoran za kršenje autorskih prava.

Svaki pobednički video sa nacionalnog takmičenja koji je prijavljen na internacionalno takmičenje, a za koji se utvrdi da krši autorska prava, ulazi u razmatranje od strane FEE, ali ne može da osvoji nagradu. Video zapis može biti predstavljen u okviru YRE programa i objavljen na veb-sajtu FEE ili na društvenim mrežama, samo ukoliko video ne krši autorska prava.

11.4. Kriterijumi ocenjivanja

Sudije mogu dodeliti od 0-5 boda na osnovu toga koliko rad zadovoljava svaki od pet dodatnih kriterijuma. Bodovanje je sledeće: 5-odličan, 4-vrlo dobar, 3-dobar, 2-dovoljno dobar, 1-kvalificuje se i 0 poena ukoliko ne zadovoljava kriterijume. Učesnici se savetuju da zadovolje što je moguće više ovih dodatnih kriterijuma, kako bi poboljšali svoj rad i šanse za pobjedu. Međutim, ovi kriterijumi nisu obavezni:

1. Kompozicija rada, odnosno, forma, struktura i kvalitet

- Da li je rad dobro struktuiran i u slučaju članka i video snimka, da li odgovara na pitanja: ko, šta, gde, zašto, kada i kako?
- Da li članak ili video ima početak, sredinu i kraj?
- U slučaju fotografije i videa, da li je slika/video tehnički i umetnički dobro urađena, odnosno da li je dobro komponovana, visokog kvaliteta i ostavlja utisak?

2. Pravično, uravnoteženo i objektivno izveštavanje

- Da li je rad (članak ili video) uravnotežen i pravičan u smislu da predstavlja različite strane argumenta pre nego što ponudi potencijalno rešenje?
- Da li navodi i koristi prave, verodostojne izvore?
- Da li je naučno ili statističko izveštavanje tačno i potkrepljeno izvorima/fusnotama?

- Da li je fotografija ili video prikazan pravedno, odnosno, da li su predmet ili publika izmanipulisani? Obrada i uređivanje fotografija i videa (uključujući, ali ne ograničavajući se na boju, kontrast, definiciju, senku, izoštravanje, sečenje) je dozvoljeno, sve dok ove promene ne menjaju stvarnost subjekta ili objekta fotografije/videa.

3. Informativno i dobro istraženo

- Da li rad pokriva relevantne istorijske, ekonomske, socijalne i/ili političke implikacije i moguće posledice?
- Da li ostvaruje vezu sa širom, globalnom slikom?
- Da li je predloženo rešenje realno, dobro obrazloženo?
- Da li se o upotrebi ilustracija, slika, pomoćnih paragrafa, podnaslova i slično, dobro promislilo?

4. Originalnost, stil i nezavisnost

- Da li je rad originalan po svom opsegu i stilu tj. da li je učesnik izabrao izazovnu temu ili stvorio inovativno ili pokretačko delo?
- Da li je učesnik napustio okvire škole i upustio se u terenski rad, intervjuisao ljudе lično, ili putem telefona, interneta, a ne isključivo koristio ili citirao izvore?

5. Širenje poruke

- Da li je rad prikazan/objavljen u više od 3 različita medija/događaja, uključujući i školske medije i društvene mreže?
- Da li postoje dokazi o objavi rada preko društvenih mreža, medija ili tokom nekog događaja? (Prilikom prijave rada potrebno je dostaviti dokaze o objavlјivanju).

Dodatno

U slučaju malog broja prijavljenih radova, internacionalni žiri ima pravo da ne nagradi radove i da dodeli više od jedne nagrade u slučaju izvanrednih radova. Žiri će dodeljivati poene i na osnovu novinarskih aspekata i aspekata zaštite životne sredine radova u skladu sa svojim profesijama. Ti aspekti će se ocenjivati ocenama od 0-3.

11.5. Rokovi

Učesnici mogu da se pridruže YRE u bilo koje doba godine, ali prijave za međunarodno takmičenje moraju biti primljene do kraja aprila. Zemlje koje ne mogu da organizuju ocenjivanje u datom roku mogu da prijave radove učenika za međunarodno takmičenje za sledeću godinu. Jedan isti rad se može prijaviti samo jednom, u jednoj starosnoj kategoriji. Zakasnele prijave na međunarodno takmičenje neće biti prihvачene.

Opšti raspored za učesnike YRE programa:

Šta/Kada	Dodatne informacije
Poziv za nacionalno takmičenje	Za učešće na međunarodnom takmičenju, prvo morate da se prijavite za nacionalno takmičenje.
Obično tokom decembra/januara	Nacionalno takmičenje sprovodi strukovno udruženje "Ambasadori održivog razvoja i životne sredine".
Podrška od strane nacionalnog operatera programa	Nakon otvaranja konkursa, YRE nacionalni tim vam stoji na raspolaganju kako biste započeli projekat u najboljim uslovima. Obično do kraja marta možete da kontaktirate tim (yre@feeserbia.com). Možete da korisite sve materijale koji su dostupni na veb-sajtu nacionalnog operatera (YRE program).
Slanje radova	Nacionalni žiri objavljuje pobednike krajem aprila/ početkom maja. Članovi žirija mogu biti predstavnici različitih institucija (predstavnici ministarstva, kompanija, medija itd.).
Pobednički radovi prosleđuju se internacionalnom žiriju	Internacionalni žiri se sastaje početkom juna. Rezultati se obično objavljaju 5. juna, kada se obeležava Svetski dan zaštite životne sredine.
Kraj maja/jun	
Priznanja	Ceremonija dodelje priznanja održava se u periodu od juna do septembra.
Jun – Septembar	

11.6. Kriterijumi za slanje radova

Mladi eko-reporteri mogu da prijave jedan od sledećih radova: **članak, fotografija i video.**

Članci

- Pisani radovi ne smeju da pređu 1000 reči;
- Mogu da sadrže ilustracije i fotografije;
- Izvor svih ilustracija koje nisu originalne mora da bude naveden;
- Preporučuje se kratak, zanimljiv naslov od najviše 140 karaktera;
- Članci se šalju elektronskim putem u .doc, .docx ili .pdf formatu;
- Prateće fotografije moraju da ispunjavaju smernice navedene u daljem tekstu (format i rezolucija);
- Originalne fotografije takođe poslati i kao zasebne fajlove (videti u kom obliku u daljem tekstu);
- U ovoj kategoriji, iskoristite 2 do 3 fotografije (uključujući i grafikone) sa natpisima od maksimalno 20 reči po fotografiji/grafiku.

Fotografije

Postoje dve potkategorije fotografije: **reportaža** ili **kampanja**.

- Moguće je dostaviti jednu fotografiju;
- Fotografski radovi moraju da ispričaju priču i da budu propraćeni naslovom (ne dužim od 140 karaktera);
- Uz fotografiju iz potkategorije reportaža dostaviti i kratak opis od maksimalno 150 reči, koji objašnjava vezu sa ekološkom održivošću i/ili rešenjem problema/pitanja. Tekst mora da se odnosi na fotografiju i da je detaljnije objasni, odnosno predstavi njenu priču;
- Za fotografije iz potkategorije kampanja NIJE obavezno dostaviti i prateći tekst, već sama fotografija treba da ispriča priču. Ukoliko rad sadrži kratak opis, pratiti uputstva kao za fotografiju iz potkategorije reportaža;
- Fotografije treba poslati elektronskim putem u .jpg ili .png formatu, rezolucije ne manje od 150-300 dpi.

Fotografija iz potkategorije reportaža ili dokumentarna fotografija predstavlja fotografski stil koji opisuje trenutak ili događaj, tj. "priča priču".

Fotografija iz potkategorije kampanja ili eksperimentalna fotografija je napravljena korišćenjem alternativnih tehnika. Fotograf koji se bavi eksperimentalnom fotografijom koristi tehnike koje nisu uobičajne za standardnu ili digitalnu fotografiju. To je vrsta iscenzirane fotografije. Umesto što dokumentuje neku priču, ona je apstraktno predstavlja.

Video

Postoje dve potkategorije video rada: **reportaža** ili **kampanja**.

- Video mora biti kraći od 3 minuta, uključujući i odjavnu špicu* i to u dokumentarnom ili novinarskom/intervju stilu (preporučeno), dozvoljena su i saopštenja za javnost;
- Video mora da sadrži odgovarajući naslov (ne više od 140 karaktera);
- Video mora biti postavljen na YouTube i to na engleskom jeziku ili sa engleskim titlom;
- Pozadinska muzika preporučuje se samo za video radove tipa kampanje.

Video iz potkategorije reportaža bazira se na vestima, događajima, istoriji...zasanovan je na činjenicama dobijenim iz istraživanja i dokumentacije.

Video iz potkategorije kampanja apstraktno predstavlja neku priču.

*Nije obavezno uključiti i odjavnu špicu.

Uzrasne kategorije

Postoje tri uzrasne kategorije u međunarodnoj konkurenciji: 11-14, 15-18 i 19-21 godine. Uzrast učesnika koja se prijavljuje je njihova starost na dan kada dostavljaju svoje prijave na nacionalno takmičenje i ona definiše u kojoj se uzrasnoj kategoriji učesnici takmiče. Prilikom prijave grupnog rada, rad se prijavljuje u uzrasnoj kategoriji najstarijeg člana tima.

Nagrade

Pobednički radovi sa međunarodnog YRE takmičenja u 2018. godini biće nagrađeni diplomama i objavljeni na „Huffington Post-u“ za mlade i na internacionalnom YRE veb-sajtu.

Petij deo Veb-sajt i društvene mreže

12. Kontaktirajte nas

Iako program pripada internacionalnoj Fondaciji za edukaciju iz oblasti životne sredine (www.fee-international.org), program Mladi Eko-reporteri ima zaseban veb-sajt, koji je dostupan na www.yre.global. Na njemu možete naći arhivu dosadašnjih članaka, fotografija i video zapisa, kao i druge praktične informacije koje su vam potrebne.

Nacionalni operater programa je strukovno udruženje "Ambasadori održivog razvoja i životne sredine" (<http://ambassadors-env.com/>). Radove možete prijaviti na: <http://feeserbia.com/programi/mladi-eko-reporteri/>.

Internacionalni YRE program možete pratiti na društvenim mrežama:
[Facebook](#), [Twitter](#) (@YREInt) i [LinkedIn](#).

Informacije o nacionalnom takmičenju dostupne su na veb-sajtovima:
<http://ambassadors-env.com/project/mladi-ekoreporteri/>, <http://feeserbia.com/programi/mladi-eko-reporteri/> i na društvenim mrežama:
[Facebook](#).

Sve informacije dostupne su na internacionalnim i nacionalnim veb-sajtovima, kao i na društvenim mrežama. Pratite nas i delite informacije sa društvenih mreža i upoznajte i druge mlade eko-reportere!

Internacionalni koordinator YRE programa: Gosia Luszczek, e-mail:
info@feeinternational.org.

Kontakt nacionalnog operatera YRE programa: yre@feeserbia.com.

Lista linkova

Prvi deo

Misija Antarktik 1996. godine: <http://www.youtube.com/watch?v=P4K-p3n8xfl>

Drugi deo

YRE veb-sajt (takmičenje): <http://www.youngreporters.org/menu/about/competition>

YRE osnove pisanja članka: <https://www.youtube.com/watch?v=Sf-Z8XGAd9c>

YRE osnove fotografije: <https://www.youtube.com/watch?v=U91Ahk7dXKg>

Njujork Tajms: <http://www.nytimes.com/pages/multimedia/index.html>

Tomson Rojters: <http://www.reuters.com/news/picture/reuters-30-years-of-pictures?articleId=USRTR4PGK8>

Nacionalna geografija: <http://photography.nationalgeographic.com/photography/>

Svetska novinska fotografija: <http://www.worldpressphoto.org/>

Majstori fotografije: <http://www.masters-of-photography.com/>

Fotografisanje portreta sa 3 izvora svetlosti: <https://www.youtube.com/watch?v=YzvHEBm6VZs>

Top 10 pravila kompozicije fotografije: <http://www.photographymad.com/pages/view/10-top-photography-composition-rules>

NPPA etički kodeks za foto-novinare: https://nppa.org/code_of_ethics

Centar za novinarsku etiku: http://journalismethics.info/online_journalism_ethics/photojournalism.htm

Debata o pravilima etike u foto-novinarstvu: http://lens.blogs.nytimes.com/2015/02/17/world-press-photo-manipulation-ethics-of-digital-photojournalism/?_r=0

Stiv Mek Kari - 9 saveta za kompoziciju fotografije: <https://www.youtube.com/watch?v=7ZVyNjKSr0M&feature=youtu.be>

5 koraka do nalaženja savršene lokacije za fotografisanje portreta: <http://www.photographymad.com/pages/view/5-keys-to-finding-the-perfect-portrait-location>

10 činjenica o osvetljenju fotografije koje treba da znate: <http://www.popphoto.com/gallery/top-10-photography-lighting-facts-you-should-know>

4 najbolja prirodna izvora svetlosti za vašu fotografiju: <http://mcpactions.com/2011/01/17/the-4-best-types-of-natural-light-for-your-photography/>

Prirodno svetlo u fotografiji: <http://www.cambridgeincolour.com/tutorials/natural-light-photography.htm>

Zlatni sat u fotografiji: <http://www.photographymad.com/pages/view/the-golden-hour-in-photography>

Fotografisanje kapljica vode: <http://www.photographymad.com/pages/view/photographing-water-drops>

Zaključavanje fokusa na digitalnim aparatima: <http://www.photographymad.com/pages/view/using-focus-lock-on-your-digital-camera>

3 najbolja filtera za objektive za fotografisanje pejzaža: <http://www.photographymad.com/pages/view/the-3-best-lens-filters-for-landscape-photography>

Brzine blende: uputstvo za početnike: <http://www.photographymad.com/pages/view/shutter-speed-a-beginners-guide>

YRE osnove snimanja: https://www.youtube.com/watch?v=bTT_TZpeNCw

Snimanje sa prirodnim osvetljenjem sa Stivenom Švajkartom: <https://www.youtube.com/watch?v=XCyhishRvjU>

Osvetljenje u snimanju lica sa Stivenom Švajkartom: <https://www.youtube.com/watch?v=PzKNpejsdSs>

Top 10 saveta za snimanje video zapisa: <http://www.desktop-documentaries.com/videography-tips.html>

10 saveta za mlade snimatelje: <http://www.donalforeman.com/writing/freshadvice.html>

10 grešaka snimatelja dokumentarnih filmova: <http://www.raindance.org/10-big-mistakes-documentary-makers-make/>

Treći deo

YRE internacionalna Facebook stranica: <https://www.facebook.com/pages/Young-Reporters-for-the-Environment/294691627215114?ref=ts>

YRE internacionalni Twitter nalog: <https://twitter.com/YREInt>

YRE nacionalna Facebook stranica: <https://www.facebook.com/mladikekreporteri/>

YRE internacionalni YouTube kanal: <https://www.youtube.com/user/YREInternational>

Četvrti deo

YouTube Audio Library: <https://www.youtube.com/audiolibrary/music>

Prijava radova za nacionalno YRE takmičenje: <http://feeserbia.com/programi/mladi-eko-reporteri/>

Fondacija za edukaciju u oblasti životne sredine (Foundation for Environmental Education - FEE) je nevladina, neprofitna organizacija koja promoviše održivi razvoj kroz obrazovanje iz oblasti zaštite životne sredine. FEE je internacionalna krovna organizacija sa odabranom organizacijom u svakoj državi koja predstavlja i implementira FEE programe na nacionalnom nivou. FEE trenutno ima 95 članica iz 76 zemalja širom sveta. FEE je intelektualni vlasnik programa: Plava zastava, Eko-škole, Mladi Eko-reporteri, Učimo o šumama i Zeleni ključ.

Organizacija Ambasadori održivog razvoja i životne sredine - AOR ima ulogu Nacionalnog operatera za Srbiju i jedina je ovlašćena organizacija iz naše zemlje za sprovođenje programa Fondacije za edukaciju u oblasti životne sredine u Srbiji. AOR je izglasana u članstvo najvišeg ranga u FEE na zasedanju Generalne skupštine FEE juna 2014. godine. U Srbiji se sprovode četiri od pet FEE programa: Plava zastava, Eko-škole, Zeleni ključ i Mladi Eko-reporteri.

Podržano od Fondacije Kompanije Wrigley

WRIGLEY
Company Foundation